

Молода Україна

Журнал української демократичної молоді

РІК ВИДАННЯ ХІХ

ГРУДЕНЬ — 1969 — DECEMBER

Ч. 174

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА :

В Канаді:

B. Yaremchenko,
28 Frontenac Rd.
London, Ontario.

M. Filenko,
40 Strathcona Rd.
St. Catharines, Ont.

Victor Zwetkow
6465 — 43 Ave., Apt. 1
Montreal 410, Que.

В США:

Mr. Alex Konowal,
811 S. Roosevelt Ave.,
Arlington Heights, Ill. 60005.

Mr. Iw. Ivahnenko,
Featherbed Ln,
Hopewell, N. J., 08525.

Mr. Iw. Hryenko,
4943 N. 12th St.,
Philadelphia, Pa., 19141.

Mr. L. Jemetz,
2941 Amboy Road,
Warners, N. Y., 16134.

Mr. A. Opanashuk,
6800 Clinton St.,
Elma, N. Y., 14059.

Mr. W. Ponomarenko,
5802 Vandalia Ave. S. W.
Cleveland, Ohio, 44144.

У. Зах. Німеччині:

Mr. Mychajlo Ihnatenko,
2. Hamburg — Wandsbek,
Lesserstr. — 225
West Germany.

В Англії:

Mr. A. Bondarenko,
78 Kensington Park Rd.,
London W. 11, — England.

В Австралії:

Mr. S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

МОЛОДА УКРАЇНА

**Видає Центральний Комітет
Об'єднання Демократичної
Української Молоді**

Голова ЦК: Ю. КРИВОЛАП

Редагує Колегія.

Адміністратор:
М. ЛЕБЕДИНСЬКИЙ.

Статті, підписані прізвиськом або
ініціалами автора, не завжди
відповідають поглядам редакції.

MOLODA UKRAINA

A Ukrainian Monthly Magazine.
Published by the Central Committee
of the Ukrainian Democratic Youth
Association.

In USA — Association of American
Youth of Ukrainian Descent.

President: G. KRYWOLAP.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ :

Річна передплата: 12 чисел. — На два роки: 24 чисел.

У США:

12 чисел — \$5.00 (амер.), 24 числа — \$9.00 (амер.)

У Канаді:

12 чисел — \$5.00 (канадських), 24 числа \$9.00 (канадських)
Ціна одного примірника у США і Канаді: 50 центів.

В усіх країнах Південної Америки:

12 чисел — \$2.00 (американських), 24 числа — \$3.50 (америк.).
Ціна одного примірника: 0.25 амер. дол.

В усіх країнах Європи:

12 чисел — \$2.50 (америк. дол.), 24 числа — \$4.50 америк. дол.)
Ціна одного примірника: 0.30 амер. дол.

В Австралії:

12 чисел — \$3.00 (америк. дол.); 24 числа — \$5.00 (америк. дол.)
Ціна одного примірника: 0.30 амер. дол.

Зазначене число після прізвища передплатника означає остан-
нє число журналу, за яке заплачено передплату.

Листування з редакцією про-
симо слати на адресу:

MOLODA UKRAINA

Postal Station "E", Box 8

Toronto 173, Ontario, Canada

а передплату та листування з
адміністрацією на адресу:

**MOLODA UKRAINA
administration**

P. O. Box 416

**WILLOWDALE 442, ONTARIO
CANADA**

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ: Б. Олійник, М. Малишко, О. Лупій —
Поеті. Д. Гуменна — Пахощі польових квітів. А. Юриняк — Дві "Зо-
зультки" 1969 року. Г. Гордієнко — Цукровий буряк. В. Прохода —
Сила духа. В. Вакуловський — Українська Академія Наук. Ще про
соняшник. Л. Лагин — Про лиху мачуху. О. Мринський і А. Дави-
дов — Цілюща отрута. З одумівського життя. Родинна хроніка. З
історії. Що діється в Україні.

На обкладинці. Перший сніг. Гравюра В. Кузьменка.

("Україна")

Борис ОЛІЙНИК

З ЦИКЛУ "ДОСВІД"

**

Погоня... і постріл... і змилений крук...
 Чорніє на дубі тривічному крук.
 Нажаханий вершник шмагає коня.
 Насумрений крук збайдужіло куня.
 Тривога росте, нависа, як гора.
 На грудях у вершника друг помира,
 І серце коневе довершує круг...
 Пронизливе око розплющує крук
 Розгублений вершник спиня скакуна.
 У круковім оці зловтіха зрина.
 Товариша вершник на землю кладе.
 За рухами крук своїм оком веде.
 У вершника мука покраяла лоб.
 У крука пожадно розлуцився дзьоб.
 Метається вершник між "друг" і "сідло".
 У крука повільно сповзає крило.
 От-от уже зрада за повід смикне...
 Та щось верхівця насупроти жене,
 Себе перемігши, до друга бреде.
 Розлючений крук за ним оком веде.
 Верхівець до друга припав, як роса.
 У круковім оці зловтіха згаса.
 Поранений важко лягає в сідло.
 У крука охляло спадає крило.
 Восстанне під місяцем зблискує крук.
 ...Куняє на дубі тривічному крук.

**

Був чоловік... і — нема.
 Як же це, вічний світе?
 Вернеться осінь... зима.
 Прийдуть весна і літо.
 А чоловіка — нема...
 Як же це, клятий світе?!
 ...Грошей не дбав у мішок.
 Справно ходив на роботу,
 Якось і не знайшов
 Дня
 відпочить по турботах.
 Що їй — стоїть робота!
 ...А чоловік пішов.
 Ну, не догодиш усім:
 Друзі були й набриди.
 Надто запеклий сусід —
 От уже мав сусіду!
 Що там — живе сусід...
 Від чоловіка — й сліду ж.
 Щось підупав сусід.
 Ходить, цигаркою блиска.
 Тихо. Як вимер світ,
 Навіть... полаялись ні з ким.
 Все-таки: був чоловік.
 От і нема чоловіка.
 Космос в собі дрима.

Діти біжать до школи.
 Осінь мина... зима...
 Літо й весна — по колу.
 А чоловіка — нема...
 Страшно на те, що — нема,
 А — що й не буде ж ніколи!
 Вже тих учених — тьма.
 Все прояснили на світі.
 Ще б їм одне прояснити:
 Як ото: був і — нема.
 Що вже простіше на світі?
 ...А чоловіка — нема.

**

Між людей у будні й свята ходить дивний
 чоловік.
 Якось вельми загадково з-під наляканих повік
 Його очі непорушні деренчать, немовби
 жерсть.
 Щось таке могильне в ньому, гейби він шукає
 жерत्व.
 Наче він когось убити ночі глупої рішив.
 Наче в нього вже з колиски — чорний камінь
 на душі.
 І той камінь сірим жахом визира з його зіниць.
 Хто погляне йому в очі — наче криги
 доторкнувсь.
 Тільки ви його не бійтесь, не клоніть обличчя
 ниць.
 Пожалійте чоловіка: він в переляці загруз.
 Він своїм великим ляком вас лякає, далебі.
 Якось він себе злякався — і відтоді загубивсь.
 Пожалійте чоловіка: просто він себе убив.
 Це було у понеділок. Починався новий
 цикл,
 Тіло радості просило — він гукнув на нього:
 "Цить!"
 Тіло так вогню хотіло — він гукнув на нього:
 "Цить!"
 У вівторок він піднявся, наче праведна
 гроза.
 Мався шпагою зітерти жирний ляпас підляка.
 Та за крок перед бар'єром: "Змовкни! — честі
 наказав. —
 Де гарантія на виграш? А, гляди, дригне
 рука?"
 І од ляку перед боєм всохла назавжди рука.
 В середу упала звістка: "Друг-товариш
 у біді!"
 "Виручай!" — гукнула совість. — "Не спіши,—
 промимрив ляк. —
 Озирнися, розберися у перебігу подій.
 Сім разів одмір, щоб в яму сам не вскочив,
 неборак".
 І повисла його совість, вчеплена ребром за гак.

У четвер зустрів дівчину, юну й чисту,
 як сльоза.
 Щось у ній було нехитре, небуденно-неземне.
 Та злякався чистоти він. "Глухні!" — серцю
 наказав.
 І сховав погаслі очі, як монети в портмоне.
 І сховались його очі, як монети — в портмоне.

В п'ятницю крилом журавки мрія кликала:
 "Летім!"
 Дух одважно стрепенувся, щоб шугнуть
 у височінь.
 "Чи не високо занадто? — смачно позіхнула
 лінь. —

Все ж певніш — синиця в жмені,
 Як у небі — журавель".
 Так і є: синиця—в жмені. А у небі—журавель...

У суботу він прокинувся, але... не знайшов
 себе.
 "Що воно за чортів батько: де ж це я себе
 подів?!"
 Страх його зіпхнув із ліжка, під грудьми
 заохолодив,

Нагло кинувся до люстра, і від подиву затерп:
 Не знайшов себе у люстрі. Так натомість,
 так зате:
 В портмоне бряжчали очі, як зелені мідяки.
 На стіні висіла совість — найдешевша між
 оздоб.
 І на вщерть усохлій гілці його правої руки
 Дві синиці діловиті порали собі гніздо.

Це було якраз в неділю — саме викінчився
 цикл.
 Страх у ньому, як вельможа, своє тіло
 розпростер...

Тільки ви його не бійтесь, не клоніть
 обличчя ниць.
 Пожалійте чоловіка — він не весь ще умер.
 Подивіться тепло в очі: десь на дні його
 зиниць,
 Ледве-ледь ще диха Пам'ять. Отже, він ще
 не вмер.

"Літературна Україна", 1969

Докія ГУМЕННА

ПАХОЩІ ПОЛЬОВИХ КВІТІВ

1

Цього зимового вечора, коли мороз вимережив на шибках хитромудрі узорі, коли на вулиці під ногами риплять аметисти, а на темносиньому небі пливе золотий човник, — одним словом, класичного зимового вечора я раптом уявою опинилася серед жаркого літнього дня, між хвилястими ланами й бездонним блакитним небом. Запахли квітуючі жита і прибитий пил після вчорашнього дощу. Зачервоніли на межі польові червоні маки. Залоскотав по ногах холодний і м'який оксамит зеленого шпорішу. На вузькій нетоптаній межі, де мало коли хто йде чи їде, — ми.

Я — студентка першого курсу педагогічного інституту, а хто ж товариш мій? Не пригадую тепер уже його прізвища. Це було років, мабуть, з десять тому. Пам'ятаю тільки, що зустрілися ми напередодні у місті, в книгарні, випадково. І враз упізнали одне одного.

Як зраділи ми обоє! Мов найближчі друзі, мов родичі. Ще тільки рік минув, як хвилювалися ми одним хвилюванням, як об'єднані були одними мріями. Рік тому ми кінчали разом педагогічну школу. І хоч ніколи не довелося сказати й десять слів, — та тепер нам стільки треба було поговорити. Одні й ті ж друзі, одні й ті ж хлопці-дівчата цікавили нас, — хто де вчиться, хто де працює... Наше товариство, хоч розсипалося по світі, — ще не розпалося.

Ми забули, чого прийшли до книгарні. Аж як

опинилися далеко, на другій вулиці, згадали й повернулися назад. Я мала купити своєму братикові гарних кольорових книжечок, бо завтра вирушала додому на літні вакації, а... (Згадала, Миколою звався хлопець!) а Микола купував трохи більше. Підбирав бібліотеку для своєї школи. Адже він учителем працює в тому самому селі, де народився, де жив, де кінчав семилітку. У Сніжках.

І як воно вийшло, що другого дня йшли ми тими полями по дорозі на Сніжки, коли мені додому зовсім у інший бік треба було їхати, й навіть автомашина могла мене підвезти до самого Дрижиполя?

Ні, здається, я всю весну мріяла не їхати додому, а саме йти пішки. Я так часто, йдучи душейними міськими вулицями, пила в уяві запахне польове повітря, збирала волошки, сокирки й ромашки. Пройти двадцять кілометрів, — то ж прогулянка. А Микола тоді, — як пригадую, — сказав, що приїхав велосипедом і залишив його у місті на ремонті.

То й він піде пішки додому?

Так, пішки.

— Хочете, разом підемо, на Сніжки, — додав він.

Хоч я добре знала, що від Сніжок до мого Дрижиполя ще вісімнадцять кілометрів, але довго не думала.

— Давайте разом!

І мені зовсім не здалося чудним, що йтиму я додому через Сніжки, замість двадцяти кілометрів, — цілих сорок три. Не здалося чудним, що йтиму з Миколою, з яким у мене ніколи не було ніяких спільних точок. Не здавалося чудним, що... за традицією саме він повинен був мене проводити додому, якщо вже хотів іти разом, а не я його. Ну, то й що? Хіба ж я тільки-но не казала, що хочу зробити подорож, — не поїздом, не трамваєм, не автом і не возом, а саме пішки — довго-довго йти польовою стежкою, щоб колосся черкалося об коліна.

І от ми вже йдемо. Коли вийшли на широкий шлях, — стала я жайворонком. Адже так! Серед цього неозору полів хіба видко мене? Ні, навіть непомітно. А хіба радість моя не дзвенить у природі, як невидимий жайворонек у блакиті неба? І хіба наша нескінченна розмова не схожа на цей тріюмфальний спів невидимої пташки?

Ой, про що ми тільки не переговорили за до рогу. І про погляди на життя, і про нашого шкільного товариша, поета Петра, і про довготелесого математика із кумедним прізвиськом Довбня — улюбленого нашого вчителя... І, головне, — про красу нашої педагогічної професії. Але тут ми втяглися в палку суперечку. Микола фундаментально обгрунтовував, чому саме він учителює, а не пішов у вищу школу. Він тільки тоді піде добувати вищу освіту, коли матиме великий педагогічний досвід. І як попрацював рік, то бачить, що не помилився, обравши саме такий шлях. А я намагалася спокусити його принадами вищої школи. Мабуть, перебріхувала, але сумлінно переказувала набуті за рік знання: про чудесну фею діалектику, про абсолютну й додаткову вартість, про Песталоцці й Руссо...

Дивна чистота, як цвіт берізки, що виляса аж на межу, сяяла у кожному повороті нашої розмови, в кожному висловленому й недоговореному слові. Бо ж у всякій розмові є недоговорене, яке доходить без слів. І саме це недоговорене встановлює контакт, викликає нічим невиправдану симпатію чи антипатію.

Я й шкодувала, і раділа, що тільки тепер "відкрила" Миколу, а коли вчилися в одній школі, — не бачила самоцвітів його інтелекту. То й краще, — ця новина тепер несподівано розвернулася перед мною барвистою веселкою, я не знала, на яку барву милуватися.

Навіть зникла давня упередженість до нього: чомусь у школі він мені здавався надто бездоганним у всіх розуміннях, а тому й задавакою. Я не люблю таких розумних краснів, і через те намагалася обходити його. Він же виявився простим хлопцем, з такими самими мріями, що в мене.

Обоє ми мріяли зробити щось велике й гарне у житті, хоч самі ще не знали, що воно має бути. І це нас об'єднувало, викликало радість єдності, щастя поділеної думки. Це непідроблене й здивоване захоплення, повага й довір'я, що проймали нас обох щораз сильніше, впливали дивно. Кожне з нас розкривало себе якнайповніше, кожне з нас несподівано й для себе запах-

ло, зазвучало, заіскрилося, — ми відчули, що стали стократ багатші: багатством одної душі, помноженої на багатство другої.

Яка гармонія повноти й легкості! Яке свято серця!

І ми були такі чисті одне проти одного. Я й раз у раз не запитала себе, — чи гарний він мені. Микола також не накидав ніякої тіні женихання чи залицання на спалах нашої приязні. Тим невимушеніше й краще було нам іти й не помічати, що ми мов намагаємося випередити одне одного, захоплені забираючи за серце розмовою.

Уже сонце випустило свої найдовші рожеві промені й розіслало їх по всьому небу, по всіх полях, як наближалися ми до Сніжок, глухого села, що стояло в густих садах, осторонь від широкого тракту. Вже повіяла вечірня прохолода, низини залягли в сизі серпанки. На обрії вирізьбилися силуети самотніх тополь, пастушки гнали корів додому.

Я ані трохи не жаліла, що так нерозважно згодилася зробити гак у двадцять три кілометри, щоб провести додому випадкового товариша. Навпаки! Я наче набальзамувалася тим повітрям, що цілий день дихала, — пахощами польових квітів і нашої розмови. Заколисалася тією сріблястою хвилею, що цілий день пробігала по морю житів, пшениць і вівсів.

І, здається, я заробила відпочинок, — вже ж певно сьогодні далі не піду.

2

Так ось чого він такий чистенький, акуратний завжди, цей Микола. Одинак у матері! Тільки сам він білявий, а мати чорна-чорна. І чи це в неї така природна суворість у погляді, чи може це вона мене так непривітно зустріла, — зизом?

Вечеряли ми з Миколою свіжим липовим медом і холодним молоком. Свіжий житній хліб пахнув, масло було із слюзою, але я відчувала якусь вину перед матір'ю. Я мов пройнялася сама тією "непристойністю", що вчинила проти її добродесного дому. Як сміла я, "хтозна, хто воно й що воно", вдертися проти ночі в її хату, до її нежонатого сина? Що сусіди скажуть? Ось бачите, який той учитель Микола! Тихенький-тихенький, а привів собі якусь до хати. То не інакше — безпутня, бо яка ж пристойна дівчина таке собі дозволить — вештатися по світах із хлопцями? А ще може й зостанеться тут, а потім її й кієм не виженеш...

Отак відлунювалися в мені ті думки, що прошивали серце матері.

Микола ж двоїв, троїв, десятерив свою ніжну гостинність. Мабуть, він теж відчував той дисонанс, який забренів, як тільки ми вступили до оселі його матері, — і хотів його неутралізувати.

Ой, та мати, той дисонанс мало вщент не зруйнували свята подорожі, симфонії сонця, блакиті й приязні! Добре, що я, як приклала голову до подушки, так і заснула.

Вранці ж усе здається не таким, як увечері. Вранці ще довгі тіні лягали від садків на до-

А. ЮРИНЯК

ДВІ "ЗОЗУЛЬКИ" 1969 РІКУ

Напевно, не всі наші читачі бачили і знають "Зозульку" — "Газетку творчої молоді", як вона небезпідставно себе називає. Виходить вона в Канаді вже не перший рік, але й досі не змогла з циклостилю перейти на нормальний друк. Так само й час появи її ще остаточно неврегульований, і листаж коливається між 32 і 38 ст. ст. (сюди не вчислено обкладинки, внутрішній бік якої також деколи забирає "Зозулька" під текст). Цього року появилася вже два числа "Зозульки": ч. 1 і ч. 2. Отож про них ми й хочемо сказати отут "слово шире, нелукаве".

Читаючи "Зозульку", відразу констатуємо два важливі плюси: перший — про молодь пише сама молодь (хоч зрідка трапляються і старші автори); другий — широкий (як для такого журналіка) вахляр тем, від проблем міжнародної політики аж до методики викладання в суботніх школах українознавства. Але найбільше таки про нашу молодь і особливо про студентство. І не так собі загальниково, а в практичному пляні усунення хиб. (Напр.: у навчанні предметів українознавства в суботніх та недільних школах, при вихованні дітей удома, загальна проблема збереження українства нашої молоді в сучасних умовах американського континенту і т. ін. Що особливо цінне: співробітники та дописувачі "Зозульки" не пережовують старі, давні твердження-трюїзми, а шукають, питають і пропонують свіжі проекти, пляни і методи праці в напрямі головної мети — збереження власного національного обличчя, своєї національної духовости.

Треба сказати, що коли нам уперше потрапила до рук "Зозулька" (це було ч. 1 ц. р.), ми скептично поглянули на циклостилевий друк і намірились "Зозульку" лише "перелістати". Але вже друга з черги статейка "Аналіза занепаду орга-

нізації" нас зацікавила і ми її відразу прочитали; далі стаття Б. Будного "Картуни" — про серію фільмів на теми з історії, географії, літератури та взагалі мистецтва України — остаточно здобула нашу прихильність до "Зозульки".

От лише мова і правопис: тут "Зозульці" обов'язково треба "підтягнутися"! Абсолютно неслухно покликатися на те, що, мовляв, "нас стільки і так навчили в українській школі", або що "в дорослих часописах також повно мовних блудів" і т. ін. Це все злидарська, плаксунська аргументація. А доки ж ми можемо на злидні покликатися — та ще де? — в Америці! Якщо "Зозулька" змогла досі "долетіти" до ч. 15 і не впасти, то це свідчить, що в неї не такі-то вже слабкі крила! І справді: згуртоване навколо неї гроно співробітників, спираючись на українські студентські громади в США і Канаді, якщо справді захоче (а захотіти конче мусить!), то знайде шляхи й способи і грамотність своєї газетки піднести до нормального літературного рівня.

Після цих загальникових уваг перейдемо до окремого розгляду важливіших матеріалів обох чисел "Зозульки".

Загально ч. 2 своїм змістом більш різноманітне, ніж ч. 1, і тому можна говорити про дальший ріст "Зозульки". Але досить велика стаття Олега Романишина "Чому" Чому?" викликає поважні застереження. Є це критика статті Нестора Томича, вміщеної в ч. 1 "Зозульки". Але це не та критика, що допомагає читачеві доходити істини, виробляти правильний погляд на дотичну проблему чи явище.

Поперше, О. Романишин практикує давно засуджену манеру цитування: вихоплювати ті чи ті речення (деколи навіть частини речення, окре-

рогу, а я вже виходила із Сніжок, щоб знову загубитися в пшеницях та житах. Сонце ще не пекло, але його прозолоть уже насичувала прозорий блакитний ранок. Само ж воно сяяло й пливло в небі так, що хотілося стати язичницею й складати йому пісню-хвалу, пісню-славу. Хвили його світла заливали мене й Миколу. Микола мене проводив.

Проводив кілометрів з п'ять, а потім ми попрощалися з почуттям такої повности, як повний був світла, і сонця, і тепла цей ранок. Обіцяли не забувати одне про одного, писати листи.

І от я йду серед пахучих, мовчазних полів, і коники скрекочують під ногами, і почуваю, що й сліду нема тієї чорної отрути, яка хотіла спогадати нашу приязнь із Миколою. Було знову так радісно, так весело, так повно від почуття, що здавалось — мене нема, а я влилася в цей сонячний ранок.

Із збірки "Чотири сонця"

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

I

ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

**БАЖАЄМО ВСІМ СПІВРОБІТНИКАМ,
ПЕРЕДПЛАТНИКАМ І ЧИТАЧАМ
"МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"**

Редакція й адміністрація

мі вислови) критикованої статті або взагалі допису, оголюючи їх, відриваючи від контексту, щоб таким чином мати змогу цитоване речення чи вислів "натягти на свій копил", тобто ужити їх зовсім не в тому сенсі, в якому вжив їх автор.

Крім цього, в декількох місцях О. Романишин, переказуючи зміст окремих уступів статті Н. Томича, дозволяє собі робити узагальнення, на які переказуваний уступ зовсім не дає підстав.

І нарешті декілька слів про стиль критичної статті "Чому Чому?" Хіба "Зозульці" личить цей докторально-менторський тон — ніби автор повчає недотепу школяра! А деколи ще навіть впадає у гнів та обурення, так ніби Н. Томич своєю статтею вчинив злочин супроти українського студентства. Яке це далеке від стилю товариської дискусії між людьми, що однаково зацікавлені у виміні думок, як засобові знайти слушну розв'язку порушених проблем! А стаття Н. Томича своїм змістом багата, актуальна і цілком заслуговує на те, щоб її обміркувати речево, *sine ira et studio*.

Спільна риса обох чисел "Зозульки" — слабкість літературно-мистецьких матеріалів — так віршованих, як і невіршованих. З перших слід спинити увагу на поезії "Час" Ігоря Старака, гуморесці "Катастрофа" Богданки Цмоць і гнівній сатири Романа Золочева "Бо Бог так любив цей світ". З невіршованих літературно-мистецьких матеріалів можемо відзначити образок "Петро" пера Богданки Цмоць. А загально скажемо: літературно-мистецька частина в обох числах рідко підноситься до рівня справжнього мистецтва, коли то до читача промовляють і певні ідеї сугерують не самі авторові слова, а власне авторові образи.

Ось, напр., цікава задумом спроба сатири "Українці під мікроскопом". Але чи читач бачить перед собою отих ВІН і ВОНА (див. І скеч сатири)? Увертюра також не є в цім випадку належною візитівкою до подальшого, до цілоти сатири, бо занадто примітивна. Ось візьмемо для ілюстрації строфи 3 і 5:

"І повно в нас провідників,
А решта — маса баранів;
І всі розбиті по чередах,
Пасемося в своїх очеретах."

"І всюди, де б ми не попали,
Дбаєм, щоб ми не пропали.
Танцюєм танці і співаєм,
Культуру нашу продовжаєм."

Навіть найглибші думки автора (не тут лише, ми кажемо загально) розпливаються і никнуть. зодягнені в невковирні, немистецькі шати — цю елементарну істину не мусів би забувати Б. Будний, сам член редакції "Зозульки". Ми взагалі масмо враження, що ціла редакція недоцінює ваги мистецького слова, акцентуючи натомість слово публіцистичне. І цей самий Борис Будний у своїх публіцистичних еляборатах: "Раби", "Картуни", "Критика і негативізм", "Що варто б створити" виявив себе вдумливим і охайним літератором. Свої тверезі, конструктивні міркування і твердження у названих вище статтях він

подав у пристійній літературній формі:

Знову ж таки для загалу наших читачів подамо пару цитат:

"Проблема наша в тім, що наш українізм (тобто *україністство* — А. Ю.) знаходиться все на другоряднім становищі супроти інших "ізмів". І так ми все є перше комуністи, соціалісти, християни, католики, православні, баптисти, американці, канадці і т. д., а потім аж українці". ("Раби" — "Зозулька" ч. 2).

"Коли хтось в нашій історії помилився чи спричинився до поразки, це не можна промовчати. Коли наші політичні діячі під час української революції прогайнували час і нагоди в розбудові й скріпленні української держави, тому що вони були більш зацікавлені в розбудові соціалізму в Україні і створенні автономної України в соціалістичній Російській федерації, — того також не можна промовчати."

("Критика і негативізм" — "Зозулька" ч. 1).

З приводу того, що частина українського духовенства з власної ініціативи запроваджує англійську мову в церквах і намагається обрядово уподібнити Українську Католицьку Церкву до Римо-Католицької, Б. Будний у вже згаданій статті "Раби" пише:

"Тяжко пояснити — як можливо, щоб у теперішній час — коли то боротьба за національне існування поодиноких народів світу набирає таких масштабів (в ориг. "межів" — А. Ю.) і такої уваги світової opinio — була частина українців, для котрої боротьба українського народу за своє самобуття виявлялася абсурдом. Що за безхребетність!"

У цім же ч. 2 у статті "Що варто б створити" Б. Будний подає проєкт створення українського Інституту Мистецтва і Культури в формі щорічних курсів на протязі літа, коли молодь і педагог. персонал мають 2-3 місяці вакацій. Ці курси, проваджені кваліфікованими викладачами-фахівцями своїх дисциплін, мали б охопити всі ділянки мистецтва і культури: музику і спів, образотворчі мистецтва, театр і кінематографію, балет і танці, письменництво і журналістику.

Цей проєкт близько стоїть (але не дублює) до проєкту Українського Літнього Університету, який то проєкт у цім же ч. 2 "Зозульки" подав проф. Юрій Кульчицький. Його проєкт загально взурується на відомий "Гірський Університет Мов" у стейті Вермонт, США, з тою однак різницею, що замість трьох чи чотирьох мовно-культурних стихій тут панувала б одна-українська.

Подібно ми вже дещо сказали про гумор і сатиру в "Зозульці"; тепер хочемо додати.

Ніхто не заперечить, що гумор і сатира — це принада і зброя поета і промовця, а відтак і газетяра. "Газетці творчої молоді" і те і друге особливо були б до лиця. Тим часом у ч. 1 бачимо лише одну віршовану гумореску "Катастрофа" пера Богданки Цмоць. (На цьому місці мусимо погратулювати цій невсипущій працівниці "Зозульки": вона не лише постає кращий, ніж інші, літературний матеріал, але є головним мистецьким оформлювачем "Зозульки").

У ч. 2 гумор і сатира представлені повніше, але якість відповідних матеріалів не підноситься над сіру посередність. Найбільший розміром твір "Казка небилця про добродушків, вареники, бандуру і страшного змії-гадюку" (передрук з планового журналіка "Там-Там") як сатира ледве чи може читача "вхопити", бо оперує образами заязленими, з великим "бородатим" стажем. Про сатиру в серіях скечів і коротких оповідань "Українці під мікроскопом" ми вже говорили. То залишається сказати про невеличку гумореску "Розмова над кавою" Богданки Цмоць і ще меншу "Анкету "Зозульки" -- авторства Миросі і Галі Бродович.

Обом матеріалам бракує літературного вишколу і гостроти; в "Анкеті" навіть помітна наївність вислову. А шкода, бо якраз такі та до них подібні коротенькі "портативні" речі читач любить і завжди вітатиме; тому їх слід давати щедріше, водночас дбаючи про якість.

Віршована лірика "Зозульки" в чч. 1 і 2 кількісно не бідна, але під оглядом мистецьким, за винятком пари поезій, слабка змістом і формою. Попереду ми вже вирізнили "Час" Ігоря Старака і "Бо Бог так любив цей світ" Романа Золочева; тепер розглянемо їх ближче.

Жанрово названі поезії цілком різні: "Час" можна визначити як елегійний спомин-медитацію, а поезію Золочева — як повну душевної гіркоти і сарказму *філініку**) на адресу закулісових політичних махінаторів і їх впливових ступайків в США. Отже "Час" належить до лірики особистих мотивів, а "Бо Бог так любив цей світ" — до лірики громадянських мотивів. А спільне в обох їх те, що їх автори МАЛІ ЦО сказати і це ЦО вміли читачам подати в літературній формі.

Ось передкінцеві рядки "Часу":

"Прийшов той Час,
Коли ми пізнаємо забуті слова,
Що з вітром пролетіли:
Перші слова,
Перша забава,
Перша любов..."

Обуренням і гнівом дише названа вище поезія Р. Золочева. Відшмагавши "ліберального бюрократа", що "лиш податкує і ще ледащого мурина годує" та бере в оборону наркоманів і гангстерів, автор з притиском заявляє:

"Ні! Я цей світ люблю
І його вам не лишу.
Ой Люципере, Князю Тьми,
Перечислився ти,
Думав, що світ завоюєш без Війни?
Думав зробити собі столицю з Москви?
Готовимо Хрест і Меч, одже не мрій;
Бо відвоюємо ми Київ свій!"

("Зозулька" ч. 2, ст. 14).

Скажемо ще про серію "Аспекти Америки" (автор Роман Сенків), що своїм змістом і тоном в'яв перегукується з розглядовою щойно поезією Р. Золочева.

Але до публіцистики ми ставимо не ті самі вимоги, що до поезії: тут, у публіцистиці, емоції

Валентина МАЛИШКО

ПАПЕРОВИЙ ЗМІЙ

У тебе чудовий син —
Лукаві в очах промінці.
Скільки весняних сил
В маленькій його руці!
Скільки він знає казок,
Як звеселє дім!
Його смагливий видок
Щедро всміхається всім.
А ти віддаєш наказ:
— Щоб тихо мені було!
І усмішка гасне враз.
І пропадає тепло.
Тебе я не знала таким.
Де ж ділась твоя доброта?
...Ми змія робимо з ним
З мочалою замість хвоста.
Ми забруднилися до вух...
А він кричить: — Ого-го!
Скоріш біжімо на луг
І там запустим його!
Я знаю, нам попаде,
Він втомився, лугом пропах.
І я провіджаю день
Із сином чужим на руках.
...Вечір прийшов з-за ріки,
Спати поклали синка.
Тепло малої руки
Зберігає моя рука.
І знов в електричці отій
І гамір, і тіснота...
...А сину наснитися змії
З мочалою замість хвоста.

повинно важити на терезах розсудку і підпорядкувати йому. Тому слухна назагал критика суспільно-державних порядків і ментальности американського суспільства не мусить творити враження безнадійности. Не слід забувати, що "Зозульку" видається для молоді, української молоді цього континенту. Надмір чорної фарби в зображенні суспільства, до якого ж і вона, українська тутешня молодь належить, може її психічно гнобити і рано штовхати в обійми песимізму.

Інша річ, що бородатих юнаків атеїстів та наркоманів (як і їх протекторів) "Зозулька" повинна нещадно бити, не переносючи і не приписуючи їх вади всьому суспільству.

Наприкінці дозволимо собі звернутися до творчого грона "Зозульки":

— Кріпіться, молоді друзі! Не зневірюйтесь і не бійтесь того, що досі ваш почин і труд не здобув ще достатнього признання і підтримки. І те і друге напевно прийде, бо ви — на правильній дорозі!

*) Так у звичаї називати гнівно-сатиричну, бичувальну поезію. Назва походить від імени македонського царя Філіпа, що його диктаторські вчинки раз-у-раз викривав і ганьбив славний грецький оратор Демостен.

Гаврило ГОРДІЄНКО

ЦУКРОВИЙ БУРЯК

"Українські пісні пропахли буряками".
З захалявного вірша невідомого автора з України.

Пізня осінь в Україні тісно зв'язана з виорюванням, перевозженням та переробкою цукрового буряка, культура якого опанувала простори лісостепової України поміж 40 і 57 степенями північної широти і посунула далі на схід за Дон, поза Волгу, в Середню Азію і аж на Далекий Схід.

В античному світі доходила до людей чутка, що десь, на далекому казковому Орієнті є "солодка сіль", біла, як "наша", але смаком не солонна, а солодка. Такі чутки довго були легендою, аж поки за походів Олександра Македонського європейці вперше побачили на власні очі й скуштували на власний смак "солодку сіль". Виробляли її там з цукрової тростини. Греки називали цю "сіль" "сахарон", з чого й походять назви цукру в різних мовах.

В Європі споживали як солодощі мед, овочі, виноградний сік та часом пригадували, що сік із буряка буває дуже солодким, якщо його виварити нагусто. Французький автор Олів'є де Серрес коло 1600 року радив виварювати буряковий сік нагусто і той сироп можна вживати замість тростинного цукру, який завжди був винятково дорогий.

Року 1747 німецький науковець Маркграф ствердив, що солодкий смак сиропу із буряка залежить від того самого цукру, який є в цукровій тростині, себто від сахарози. А його учень Ахард 1799 року почав виробляти цукор з білого назовні і всередині буряка конічної форми, який з того часу почали називати "цукровим буряком", щоб відрізнити від кормового і від столового буряка.

Маркграф знайшов у буряці тільки 1,56% цукру, а Ахард виплекав буряки, які мали до 6% цукру. Ахард заклав школу для вишколювання техніків цукрового промислу. Дуже пильними учнями в тій школі були французи та чехи, тому цукровий промисел вперше й розвинувся в Франції та в Чехії. А вже з тих країн ширився по Європі і в роках 1820-х досяг й України.

Поширенню плекання цукрового буряка й виробництва з нього цукру сприяли такі обставини: в Європі споживали цукор із цукрової тростини, що виробляли в тропічних країнах, в яких Сан Домінго мав монополію. Торгівля колоніальним цукром була в англійських руках. Цукор був дуже дорогий і мало хто міг його купувати.

А коли наслідком французької революції чорні раби в Сан Домінго повстали проти своїх білих панів, вимордували їх, а плянтації цукрової тростини та заводи цукру спалили, довіз цукру до країн Європи майже припинився.

Коли ж Наполеон завів в Європі "континентальну систему", якою цілком припинив довіз не європейських товарів, тоді звернули ще більшу

увагу на виріб цукру із цукрового буряка. І по Європі ширилися заводи, що переробляли цукровий буряк на цукор.

Перші цукроварні були невеликі. Так Ахард за рік виробляв 16 сотнарів бурякового цукру. Та з розгромом Наполеона була скасована континентальна система і Англія знову заливала європейські ринки тростинним цукром.

Європейські цукроварні занепали і щойно в 1830-х роках почало відроджуватися виробництво цукру з цукрового буряка. І до другої світової війни головними продуцентами цукру з цукрового буряка були Франція, Німеччина, Чехія, Польща, Україна, Австрія. Тепер плекання цукрового буряка відоме по цілому світі, де існують сприятливі умови для нього: на північ аж до Фінляндії, Швеції й Норвегії, на південь до Туреччини, Ірану, на схід до Японії та Китаю і на захід до Америки, де в США площа під ним була 400 тисяч га, а після конфлікту з Кубою стало зростає.

Тепер світова площа під цукровими буряками коло 4 мільйонів гектарів, з того в Україні (1966) 1,860.700 га. Українські 182 цукрові заводи переробили 421 млн. сотнарів буряків і виробили з них 5,950.000 тонн цукру. За площею під цукровими буряками і за валовою продукцією цукру Україна стоїть тепер на першому місці у світі.

Перша цукроварня в Україні відома з року 1822 в Канівському повіті на Київщині. Першими власниками цукроварень в Україні були великі землевласники, які могли вкладати в цукроварні сотні тисяч карбованців, а під кінець IX ст. і понад мільйон карбованців, бо стільки коштувало обладнання великої цукроварні. Перші українські цукроварні були власністю українських підприємців-українців, як Семиренки, Яхненки, Терещенки, Харитоненки та ін.

З збільшенням посівів цукрового буряка стало підвищувалася і його якість. Про це дбали селекційні приватні станції, громадські та державні, які виплекали буряк, що мав до 22% цукру, хоч пересічно кількість цукру в ньому буває не вища як 12-15%.

До революції Україна велику частину селекційного насіння цукрових буряків одержувала із-за кордону, з Німеччини, з Чехії, з Франції. З року 1886 існує в Україні стара українська селекційна станція селекції цукрового буряка — Немерчанська, а ще старша від неї Уладовська (1880). Потім були відкриті станції Кальницька (1891), Іванівська (1887), Верхняцька (1899) та ін.

Тепер в Україні все потрібне насіння цукрових буряків постачають свої власні сорок насінньових станцій. Останніми десятиліттями шириться селекція однонасінних цукрових буряків і в цій галузі українська селекція має поважні успіхи, бо вже існують селекційні однонасінні сорти цукро-

вого буряка, як Явтушковський однонасінний 16, Верхнянський 17, Білоцерківський 3.

Урожайність цукрового буряка з одного гектара буває часом і до тисячі сотнарів, а найчастіше 300-400. В Україні пересічний річний урожай 222 сотн/га, але виняткові рекордові великі урожаї також бувають.

Півторасти літ культури цукрового буряка в Україні і продукція цукру, одна із найвищих у світі. Це наслідок праці українського народу, його завзяття в галузі сільсько-господарства, належної висоти української сільсько-господарської науки в наукових закладах та на селекційних станціях, відповідної спроможности українського важкого металургійного промислу, який постачає все устаткування для цукрових заводів. В цілому — це здобуток України.

Безконечні лани цукрового буряка в лісо-степу України це обов'язкова складова частина українського краєвиду. Забудови цукроварень, це складники національного рельєфу України. В цілому економічному життю українського народу цукроварництво є поважною складовою частиною української національної економіки.

Цукровий буряк — це українська культурна рослина, а цукроварництво — український промисел.

Культура цукрового буряка в лісо-степу України обумовлена кліматичними вимогами даної території, а поширення посівної площі в лісо-степових областях України аж до крайніх меж, це є вияв колоніального поневолення України й підкорення її інтересам всесоюзної метрополії, у великій мірі зі шкодою для обласної економіки й проти волі місцевого населення.

Тому й епіграф до цієї статті "Українські пісні пропахли буряками" не про радість та веселощі, а скоріше нагадує пісні тих колоніальних країн, в яких з волі колонізаторів були заведені монокультури-плантації кави, какао, тютюну, цукрової тростини й т. ін.

Бо поки українські дівчата, жінки та чоловіки обробляють 1,860.700 гектарів під посівами цукрового буряка, то напевно всі їхні пісні "пропахнуть буряками!"

Із глибоким жалем ділимося з Українським Громадянством сумною вісткою, що в Торонті у вівторок, 11 листопада 1969 р., по довгій і важкій недузі, прийнявши Найсвятіші Тайни, відійшла у Вічність на 64 році свого трудолюбивого життя

сл. п. КЕКИЛІЯ ПАЛІЇВ

одна з найактивніших та ініціативних українських громадянок у ділянці виховання молоді на Рідних Землях і поза їх межами.

Доцінюючи велике виховне значення української науки і культури, Покійна була ініціаторкою і співзасновницею Патронату Осередку Наукового Т-ва ім. Шевченка, Сарсель (Франція) у Торонті і до кінця свого життя залишилася його жертвовною прихильницею і співробітницею.

ВІЧНА ЇЇ ПАМ'ЯТЬ!

Достойній Родині Покійної висловлюємо наше найглибше співчуття.

Панахиди відправилися в четвер і п'ятницю, 13 і 14 листопада ц.р. в похоронному заведенні Кардинала.

Похорон відбувся в суботу, 15 листопада ц.р. з того ж заведення до церкви св. о. Миколая, а звідтам після жалібної служби Божої на цвинтар Проспект в Торонті.

Для вшанування та утривалення пам'яті ініціаторки і засновниці Патронату творимо фундацію ім. Кекилії Паліїв для закінчення видання Енциклопедії Українознавства, на яку просимо складати датки на адресу:

Patronat NTSH, c/o E. Borys

16 Bracondale Hill Rd., Toronto 4, Ont.

або:

Patronat NTSH, c/o "PLY" Co-op. Ltd.

768 Queen St. West, Toronto 3, Ont.

Управа Патронату НТШ Сарсель (Франція)
у Торонті

Погляди визначного вченого наших днів

Д-р В. фон Браун, який займає книжки. Д-р фон Браун твердне з передових місць в америдить, що тяжко розуміти вченканській програмі дослідю зоряго, що не визнає існування Вннх просторів, говорить, що він цюї Рациональности поза існуюю "не може розуміти людей, які чим всесвітом. "Певно" — каже твердять, що модерна наука дис-він, — "нема наукової причини, кредитус віру в Бога". Він є чле-чому б Бог не міг мати тієї саном епископальної (свангель-мої позиції, що Він мав перед ської) церкви і читає теологічні тим, як ми почали досліджувати

Його твориво через телескоп та з циклотроном".

"Подорожі в космічних кораблях із залогою є подивугідним осягненням, але вони відкрили для нас лише маленькі двері, щоб ми могли побачити потрясаючі зоряні простори. Наш погляд через цей невеликий отвір на величезні таємниці всесвіту тільки підтверджують нашу віру в Творця."

("Телеграм" 23. 7. 1969)

Василь ПРОХОДА

СИЛА ДУХА

Про силу вродженого людині духа майстерно в своєрідний гумористичний, чи то сатиричний спосіб оповідає Микола Понеділок в своїх збірках: "Вітаміни", "Соборний борщ", "Говорить лише по-те". "Смішні сльозини", а головне в останній "Зорепад".

Героями в "Зорепаді" з "Любистком на рани" є діти з їх розумінням і відчуттям правдивого людського поступовання. Може тому дитинство вважається найщасливішим періодом життя за всяких обставин.

В дитячій душі, часом у фантастичних образах, все зберігається віра в існування доброго духа, що виявляється у добрих вчинках не лише добрих, але й злих людей. В оповіданні "Любисток на рани" Корнелько, без огляду на попередження проти ворога-супостата, своєю вірою пробудив у нього людське почуття, що перемогло наказ убивати непокірливих. Так само сила дитячої віри вилікувала від запоморочення юнака, який добровільно виконував наказ побороти зло злом — убивством навіть того, хто ризикуючи власним життям врятував його від розстрілу. Любисток в уяві Корнелька був ліком не лише на фізичні рани взаємно мордюючих людей, але й на душевні рани, які спричинює ненависть, зажерливість, жаждою влади.

В "Зорепаді" віра Грицька Кучерявенка в правдивість оповідання "баштанською" мовою діда Оверка про те, що скупчення в небесному піддашші чудозих зірок — це добрі духи, яких заройлось на ньому стільки, що їм не хватало там місця і вони відривались з яскравого суцвіття та падали на нашу хлібодайну багату землю. Ті зірки проникають в очі й серця людям і пробуджують у них почуття любови й доброзичливости. Хоч всі часом сваряться між собою, але, якщо ксмує приключиться біда, то відразу забувають про свою сварку й виручають потерпілого з біди. Так сталося перше з Грицьком, який рятується від кари за своє бешкетування, сховався в очеретах, але показ у твань на болоті, що мала поглинути його. Дядько Матвій та тітка Палазя, які гнались за ним, щоб покарати, кинулись рятувати його та дуже раділи, відволавши хлопця від неминучої смерті.

Найбільша біда спіткала Гриця, коли з неба падали не зірки, а те ворожі бомби, що знищили його батьків, і він сам поранений і контужений втратив здібність говорити. Добрі люди заопікувались хлопцем, але він попав в чуже середовище, аж за Байкал до бурятів, мови яких не розумів, а своєї не міг відновити. Лише тоді, коли засланий туди полтавець почав сварити Гриця за пустощі, подібною до "баштанської" мовою, німий хлопчина заговорив своєю рідною мовою. В його душі засвітилась одна із тих зірок, що падали на баштан його діда Оверка. Заслані та-

кож за Байкал земляки: дядько Матвій, тітка Палазя, Петрунько й Оленка переконались, що сталося чудо. А Грицеві стало рідним і милим середовище збідачених і розсварених херсонців, яких через розбрат біда загнала до якоїсь стайні. Всі вони мали усвідомити недугу свого народу, спільними зусиллями звільнитись від неї та міцно стати на власні ноги...

В новельках "Не будить мене..." та "А маленьке" мовиться про тих, що на чужині досягли матеріального добробуту і вигідного життя. Але у них пробудилась безмежна туга за середовищем рідного краю, де вони почували себе повноцінними людьми і в матеріальних недостатках та відчували красу й радість життя особливо в дитинстві. На чужині позбавлені благодатного впливу рідної землі, вони духовно занепадали і ставали бездушним додатком до чужої індустріалізованої цивілізації — рабами чужої волі.

В "Казці недоказаний мій" брентить жаль за знищенням свідком проявів духовної культури, на сторожі яких був могутній дуб, що лікував душевні хвороби старших та давав моральну силу молоді...

"Пісня" непереможною силою затримала на дорозі до втечі на чужину "блукати, тинятися світами незнаними" безрідного Степана, що перед небезпекою війни був готовий залишити батьківщину на поталу ворогові; але віддав для неї своє життя.

"Журо моя журо" в турботах матеріальних недостатків зруйнованого укладу життя в очах малого Миколка здається не вартою того, щоб впадати в зневіру. Лише творчий оптимізм молодого покоління в сміливій боротьбі перемагає всі негативні явища на славу вільного життя.

Книга ілюстрована талановитими рисунками Галини Мазепи, що цілком відповідають творчому задуму автора.

МАЛЕНЬКІ ДИВАЦТВА ВЕЛИКИХ ЛЮДЕЙ

Діккенс, написавши кожен п'ятдесят рядків, випивав склянку гарячої води.

Брамс дуже часто, навіть якщо в цьому не було потреби, чистив взуття. Він запевняв, що саме в ці хвилини народжуються найкращі його твори.

Нечуй-Левицький міг писати лише в цілковитій тиші. Найменший і найвіддаленіший гомін нервував його.

Байрон, сідаючи до праці, неодмінно перевіряв, чи нема поблизу сільниці. Сам вигляд соли викликав у нього лють.

УКРАЇНЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК

В квітні 1917-го року Наукове Товариство у Києві порушило справу про засновання Української Академії Наук. Але справа ця була не легка, бо крім схвалення проєктів, треба було забезпечити найвищу українську наукову установу — Українську Академію Наук не лише складом науковців, але помешканням, допоміжними установами, а найголовніше грошима, як для утримання науковців, так і для ведення цілої роботи, включно з видавництвом, що вимагало дуже великих коштів.

Лише в 1918 році після зформування уряду гетьмана Павла Скоропадського, вже в місяці травні, приступлено до здійснення цього національно-державного завдання.

В червні була призначена спеціальна Комісія для вироблення законопроекту про засновання Української Академії Наук. На членів Комісії було запрошено 20 найвизначніших українських учених.

Головою Комісії призначено ординарн. професора російської Академії Наук, Вол. Вернадського, секретарем Комісії В. Л. Моздалевського, його помічником В. К. Дем'янука. Лише на потреби Комісії було призначено 200.000 карбованців.

9 липня 1918 р. перше засідання Комісії відкрив міністр освіти, В. Василенко. В своїй промові він підкреслив, що "утворення Української Академії Наук має велике національне значіння, бо ще й досі є багато людей, які скептично і з насмішкою відносяться до українського руху та відродження, не мають віри в життєві сили українського народу, не вважають можливим розвиток української мови і науки. Для тих, хто вірить в життєздатність українського народу, для кого відродження його — це "свята святих", для тих утворення Академії Наук має величезну вагу, являється національною потребою і черговим завданням."

Вслід за ним говорив проф. Вернадський. Він зазначив, що Українська Академія Наук своїм складом і організацією повинна стояти на висоті тих умов, які ставляться статутом всесвітньої спілки академій. "Витворюючи Українську Академію Наук, яка стоятиме на такому високому рівні, повинна oprіч своєї всесвітньої ваги задовольняти важливі національні, державні й місцеві життєві вимоги."

Комісія працювала з 9-го липня по 17 вересня 1918 р. і виробила законопроект прийнятий Радою Міністрів і затверджений гетьманом. Статут Академії так зазначив її завдання і характер діяльності:

1. Українська Академія Наук у Києві є найвища наукова державна установа на Україні, що безпосередньо підлягає верховній владі.

2. Українська Академія Наук у Києві буде:

а) поширювати, поглиблювати та розповсюджувати науку, а разом з тим збагачуватиме її новими відкриттями на користь людности.

б) Допомогати в організованню наукової пра-

ці на Україні та допомогати в зорганізованні дослідних інститутів для всієї ділянок людського знання.

в) Найвища національна наукова установа, Академія Наук, для якої підставою є українська національна культура з її мовою, крім загально наукових справ, буде вивчувати сучасне і минуле України, української землі і її народу.

Згідно т. 21 Статуту всі видання обов'язково мусіли друкуватися українською мовою. Ціле внутрішнє діловодство обов'язково мусіло провадитися українською мовою.

Дійсними членами Академії могли бути громадяне України та українські учені Галичини, Буковини і Закарпатської України (бо ж тоді ще були під Австрією), відомі своїми науковими працями. Могли бути і чужинці, але при умові, коли діставали дві третини присутних голосів дійсних членів Академії.

Наказом гетьмана з дня 14 листопада 1918 р. було затверджено всі три відділи разом з призначеними для ведення їх академіками:

Відділ Історично-Філологічний з підвідділом красного письменства. На цьому відділі мало працювати 22 академіки.

Відділ Фізико-Математичний з підвідділом прикладного природознавства. Тут разом мало працювати 30 академіків.

Відділ Соціальних Наук з підвідділами правничим та економічним. В цьому відділі мало працювати 20 академіків.

В той спосіб був створений вершок цілої науки, що охоплював всі ділянки знання. З 14. XI. 18 розпочала свою працю Українська Академія Наук. Сьогоднішня УВАН є продовженням тої праці, яка була започаткована у 1918 році в Україніській Державі.

Академії Наук підлягали такі установи: Національна Бібліотека, Астрономічна Обсерваторія, Хемічна Лябораторія, Фізичний Інститут, Зоологічний Музей, Ботанічний Сад, Національний Ботанічний Музей, Національний Геологічний Музей, Національний Мінералогічний Музей, Національний Астрономічний Музей, Інститут Експериментальної Зоології, Фізико-Географічний Інститут, Біологічна Станція на Азовському морі, Інститут прикладної Хемії з Державною Аналітичною Лябораторією, Акліматизаційний Сад, Геодезичний Інститут, Інститут наукової експериментальної Медицини й Ветеринарії. Крім того Академія мала цілий ряд Комісій. Академія мала свою друкарню з словолитнею, літографією, цинкографією й фотокопією.

Ціла Академія була на удержанні Української Держави. Крім того діставала щороку 1.500.000 карбованців на ріжні наукові підприємства: "експедиції, спеціальні досліди, витворення приборів, належне поставлення дослідів та спостережень, підготову наукових видань і т. ін." ("Державний Вістник", 1918, Ч. 76).

Так було упорядковано і забезпечено найвищу українську наукову установу науковими ро-

бітниками з широким засягом ділання, всіми потрібними допоміжними установами та повним удержанням цього великого апарату на кошт Української Держави.

"Президентом Академії призначено Вол. Вернадського, невідмінним секретарем — Агатангела Кримського. В такому складі Академія й була відкрита 14 падолиста 1918 року."

З того часу минув 51 рік. На жаль, ця подія належно не відзначена нашою еміграцією, що дало підставу більшовикам розпускати чутки, неначе б то вони заснували УАН в 1919 р. і відзначати 50-річчя її існування, а на самому ділі скомунізовання Укр. Академії Наук.

Віктор ВАКУЛОВСЬКИЙ

Олесь ЛУПІЙ

**
*

Дівчина оглядалась,
Дівчина просто дуже боялась
Минути щастя.
Воно й не воно... Оглядалась,
А раптом воно?
Придивлялась.
А може, воно?
Зупинялась.
Довелось відповісти на усмішку,
Відповісти на поцілунок.
Усміхалась, цілувалась,
А щастя не було.
Дивно стало дівчині від того,
І вже не оглядалась.
Дівчина стала дивитись.
До неї усміхались,
А вона дивилась,
Її цілували,
А вона дивилась.
Над нею кепкували,
А вона дивилась.
Одного червоного вечора
Її наздогнав парубійко
Із важкою щелепою,
Довгими руками,
Такий негарний,
І трохи не подібний на щастя,
Але дивився на неї
Дивився, стояв і дивився.
Дивився, ніби він диво
Й привів цей червоний вечір.
Дивився, ніби він щастя.
Дивився.
І їй захотілось всміхнутись.

**
*

Зелені кольори
Прийшли
Мене вітати з повноліттям.
Підстерігали довго,
Ще з минулої весни.
Ховались по старих лісах,
Перечекали зиму у Карпатах,
Перебрели усі долини на По-
діллі
Й таки до Києва дійшли.
Ясно-зелений
Дарував мені листок калини,
Срібно-зелений —
Висушене сіно.
Темно-зелений — молоду ялицю,
Чорно-зелений —
Очі першого кохання,
Зелений — жмуток ярини,
В якій я народився.
Поклали на столі свої дари,
Вклонилися
І вислухали ще моє прохання:
Поставте ялицю біля мого
дому,
Листок калини
Покладіть на підвіконні,
Сіном застеліть мій стіл,
Ярину покажіть дружині,
Очам покажіть Хрещатик,
Андрівську церкву,
Шевченків сад,
Дніпрові кручі,
Нехай надивиться на Київ.
Та кольори
Відмовилися виконать прохання.
Тепер я мушу це зробити сам.
"Літ. Україна"

Л. ЛАГИН

ПРО ЛИХУ МАЧУХУ

(Казка для батьків молодшого, середнього і старшого віку)

Жив собі вдівець. У нього була дочка Рома. І була собі одна вдова. У неї теж була дочка — Явдося. Одружився вдівець з тою вдовою. Стала Рома тій вдові пасербицею. Ну, а колишня вдова, зрозуміло, стала Ромі мачухою.

З цього все й почалось.

Звичайно, сьогочасні мачухи, як правило, не такі, як у казках. Проте трапляються і серед сьогочасних мачух винятки. Ромина саме і була таким винятком. Вона чомусь з першого разу не злюбила Роми і вирішила звести її зі світу. Але вона була не дурна і досить начитана пані, всі казки ще раніш ґрунтовно простудіювала, а про Попелюшку навіть конспекта склала, і вона добре знала, що скільки ту осоружну пасербицю не муч, та на зло тобі щодень кращатиме, а як дійде літ — обов'язково одружаться з щонайкращим молодим графом (в ті далекі казкові часи графів вважали не абиякими женихами для небагатої дівчини). А Ромина мачуха любила життя у всіх його проявах і зовсім не збиралася передчасно помирати з досади. Тим більше, що її новий чоловік прямо так і сказав, коли вони шлюб брали: "Будеш моєї Ромочці злою мачухою — розлуку візьму!"

Сказав і пішов до своєї мирної засідательської праці.

Що робити? Час іде, пасербиця щодень кращає, люта мачуха щодень марніє: точить її, точить чорна злість.

Кинулася мачуха до баба-яги проконсультуватися.

Ну, а у баба-яги, звичайно, все цілком відірване від сучасності, простіш кажучи, по стародавньому.

— Розклади, — каже ця мила бабуся, — вогнища горючі, або що, розігрій горшки чавунні, наточи ножі булатні, рубай якнайшвидше осоружну пасербицю, на дрібні фрагменти та в казан її, в казан...

— Що ви, бабусю-яга! А міліція?! Та вона мене за такі справи...

— Ну, тоді пошли но ти її, пасербицю свою, за якимнебудь ділом на саме дно моря-окияну, а вже там її обов'язково морський цар живцем проковтне. Це вже напевно.

— Ой, та що це ви, бабусю! Наука вже довела: нема ніяких морських царів на дні морсько-му.

— Наука, кажеш? Тоді остання моя рада тобі: замуч ти її, пасербицю свою, тяжкою роботою.

— Це в наших то умовах замучувати пасербицю роботою?! А що скажуть сусіди? А суспільність? А як на це у відділі освіти подивляться? Чого доброго, ще в часописах пропечатують!

Плюнула мачуха з досади, пішла ні з чим. А дорогою вже сама подумалася, що їй з осоружною Ромою робити.

І почалося все це ранком. Обидві дівчини ще спали.

Мачуха перш за все з рідної дочки ковдру геть!

— Вставай, Явдосю! Пора матері помагати, горницю прибирати, татові та сестричці снідання готувати.

— Що ви, матусенько, що ви, рідненька! Це ви мабуть помилилися! Це ж я, ваша рідна доня Явдосенька!

— Не вчи матері! Не помилилась я! Вставай!

— Ой, мамочко, ой, рідненька! Пожалій мої рученьки білі, пожалій мою спинопку дівочу!

— Ні, вставай! Ні, прибирай! Ні, готуй!

— А як же Ромка?

— Нічого тобі на Ромочку кивати! Ромочка цю ніч ніби неспокійно спала... Втомилася сердечна. Ще вона не всі сни додивилася. Нехай додивляється.

Так з того ранку й повелось. Рома до самого обіду в ліжку вилежується, а Явдося з матір'ю по господарству пораються. Рома оченята продере, сніданком давиться, до школи спізнюється, а мачуха за нею тим часом ліжечко складає, останні нерозв'язані задачки розв'язує. Рома поснідає, Рома пообідає, Рома повечереє, а посуд мити — Явдосина турбота.

Як тільки у Ромочки щось з наукою не так, відразу мачуха до чоловіка:

— Біжи непутяща душе, до каси взаємної допомоги, наймай нашій Ромочці репетитора.

А у Явдосі задачки не виходять — сиди, донечко, хоч і годину, хоч і дві, хоч і до самого ранку, а сама додумайся, розв'яжи.

Трапиться, хтось в хаті захворіє, за лікарем — Явдося, за ліками в аптеку — знову Явдося, за молоком до склепу — знов таки Явдося. А Ромочка і бровою не поведе. Та мачуха й сама її нізащо не пошле. Що ви! Ромочка сьогодні без апетиту їла! Ромочка з самого ранку щось ніби блідувата з лиця.

А насправді Ромочка червонощока і пиката. А апетиту в Ромочки нема, бо солодощами об'їлася. А задишка у Ромочки від надмірної ваги, опасиста Ромочка, що твоя бублейниця. І персні на пухкій руці — мачухині подаруночки.

Бачуть сусіди: мачуха пестить і жаліє пасербицю — хвалять. І батькові подобається, що все йде, слава Богу, тихо, без скандалу, бешкету. Йому подобається, що його дочка відгодована: ніхто не скаже, що він поганий батько. Всі скажуть, що він добрий батько. Це його тішить. Йому подобається, коли його вважають добрим батьком. А того він, дурень, і не помічає, що лиха мачуха свого добилася, що рідну дочку вона виховала доброю, скромною, роботящою, освіченою, а його дочка Рома виросла несусвітньою бабелою, свиня-свиненою.

Довго чи коротко, а тільки захворів якось Ро-

мин батько. Прийшли лікарі, приписали полуниці. А де їх у грудні дістати? Спробували купити свіжозаморожені полуниці — лікарі проти. Нібито з наукової точки зору не можна: занадто холодна. Спробували ці полуниці відогріти. Знову не можна. Лікарі проти. Нібито з наукової точки зору занадто водянисті.

Явдося каже:

— Дозвольте мені, матінко, до зеленого лісу сходити. Читала я в багатьох казках, що зимою в лісі, якщо гарненько пошукати, то часом пощастить назбирати полуниць. Бо дуже мені татуся шкода.

— Що ти, донечко, адже це тільки в казках зимою в лісі полуниці ростуть!

— Ні, матусенько, це вже ви, вибачте мені за різкість, помиляєтесь. Згадайте слова поета: "Родились ми — життя зробіть, як казку".

Бачить Явдосина мама: проти цитати не попреш — відпустила.

От приходить Явдося у зелений ліс. Їй назустріч дідусь-буркотун. Борода інеєм припала. Сам не дуже високий, у валяночках, рукавичками поплескує. Веселий такий.

А біля нього парубок стрункий та гарний, і не якийсь жевжик, молодий граф, а цілком пристойний сучасний молодий чоловік Василько.

— Добрий день, дідусю! З молодечим привітом, добрий молодче!

— Добрий день, дівчино-красуне! А як ти в наш ліс попала, у якій справі?

— Я за полуницями, дідусю. Моєму відчимові лікарі приписали полуниці.

— Що ти, красна дівце! — наче дивується дідусь. — Так це ж тільки в казках полуниці зимою в лісі ростуть.

— Ні, шановний дідусю, це вже прошу вибачити мені, але ж "родились ми — життя зробіть, як казку".

— А ти віником орудувати вмієш?

— З дитинства навчена.

— А лопатою сніг розгрібати?

— І це вмію.

— Так ось на тобі віника й лопату, розгрібай сніг ось у цьому місці.

Почала Явдося в показаному місці сніг розгрібати, бачить, а під снігом скляний дах, а під тим дахом — теплиця, а в тій теплиці полуниці червоніють. Соковиті, солодкі, великі, самі в рот просяться.

Явдося замилювалася ними:

— Ой, які чудові мічуринські полуниці!

— А ти, розумнице, як догадалася, що вони мічуринські?

— А ось за такими й такими ознаками.

І Явдося докладно пояснила про гібридизацію та все так науково, що дідусь і Василько здивовані аж роти пороззявляли.

— Ну, а скільки буде сім разів по вісім?

Це дідусь запитав. Він все ще не йняв віри, що вона така едукована.

А Явдося відразу ж відповідає:

— П'ятдесят шість. Тільки ви мене, дідусю, краще про біном Ньютона запитайте, або ще щось складніше.

Та дідусь далі вже й не питав.

Тоді Явдося питає:

— А чи не можна мені для татуся трохи полуничок назбирати. Йому лікарі приписали.

А Василько й собі:

— Дозвольте мені, пане професоре, як старшому науковому співробітникові відібрати в такому випадку найкращі ягоди нашого нового сорту. Мені дуже шкода її тата. Бо ж я гадаю, що батько такої гарної й освіченої дівчини безсумнівно особа не звичайна. Ми мусимо таких людей, як її тато, шанувати.

Професор каже:

— Дійте, Васильку. І якщо вам не дуже тяжко, не полінуйтеся, пригостіть полуничками і цю розумницю-красуню. Кохану дівчину треба частувати найкращими полуницями.

Василько навіть здивувався, як це професор дізнався відразу, що Явдося йому так подобалася. Потім здогадався: тому, що він професор.

Повів Василько Явдосяю додому. Явдосі він теж припав до душі. А її батьки бачать: хлопець добрий, тямковитий, науковий співробітник, освічений, цікавиться громадським життям. Чому б за таку людину дочки не віддати?

Віддали.

А Рому, звичайно, зазидки взяли: теж заміж закортіло. Подалася нишком до лісу. Там її вовки і з'їли.

Ні, не з'їли. Це я так, щоб пострахати, придумав, ніби її вовки з'їли. Піде вона вам зимою до лісу! А якже! Їй мачуха полуничок і в крамниці купить. Вона сама нікуди не ходить. Вона тільки в дівках сама і по цей день ходить.

А мачуха ніби й не при чому.

А батько руками розводить, у знайомих питається:

— Скажіть, будь ласка, чому у нас Ромочка така невдала виросла? Чи ж ми нею не піклувалися?

А що йому знайомі скажуть? У них у самих часто-густо такі самі турботи.

Зрозуміло?

Ото ж то!

Із збірки "Съеденный архипелаг"

Переклад Є. К.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

З НОВИХ ВИДАНЬ

1. 12. 1893 Народився письменник Микола Хвильовий.
2. 12. 1874 † письменник Олекса Петрович Стороженко.
2. 12. 1919 Початок Першого Зимового Походу під ком. ген. Омеляновича-Павленка.
2. 12. 1938 Проголошено Карпатську Україну автономною державою.
4. 12. 1803 † на Соловецьких островах останній кошовий Запорізької Січі Петро Кальнишевський.
5. 12. 1878 Народився О. Олесь
5. 12. 1917 Відкрито у Києві Українську Академію Мистецтв.
7. 12. 1936 † Василь Стефаник
8. 12. 1868 Засновано у Львові Товариство "Прогресивіта".
11. 12. 1840 Народився письменник Михайло Старицький.
11. 12. 1891 † О. Потебня, видатний український вчений лінгвіст.
12. 12. 1890 Народився полк. Андрій Мельник, Голова Проводу Українських Націоналістів.
12. 12. 1871 † письменник Анатоль Свидницький.
12. 12. 1900 † письменник Олександр Кониський.
14. 12. 1918 Війська Директорії УНР і Січові Стрільці зайняли Київ. Скоропадський зрікся влади.
15. 12. 1848 † письменник Євген Гребінка.
15. 12. 1934 Большевицький таємний суд засудив до страти 28 українців, а між ними письменників: О. Влизька, В. Мисика, Д. Фальківського, М. Терещенка, Гр. Косинку, Ів. Крушельницького, М. Лебединця, Костя Буревія, Романа Шевченка.
16. 12. 1637 Бій козаків з поляками під Кумейками.
17. 12. 1939 В копальнях Камчатки загинув поет і літературознавець М. Драй-Хмара.
18. 12. 1856 Народився артист Микола Садовський.
18. 12. 1871 Народився поет Микола Вороний.
19. 12. 1240 Татарський хан Батий зруйнував Київ і рушив на Галичину.
19. 12. 1918 Директорія УНР вїхала до Києва — ідновилася УНР.
21. 12. 1764 Москва скасувала гетьманщину.
22. 12. 1834 Народилась письменниця Марко Вовчок.
22. 12. 1932 Героїчна смерть Біласа і Данилишина, членів УВО-ОУН.
23. 12. 1873 Засновано у Львові Наукове Т-во ім. Т. Шевченка.
24. 12. 1653 Перемога гетьмана Б. Хмельницького під Жванцем.
25. 12. 1848 У Львівському університеті засновано катедру української мови.
29. 12. 1724 У Петропавлівській в'язниці помер наказний гетьман Павло Полуботок.
31. 12. 1637 † Павлюк, провідник козацького повстання.

СВІТЛО — український католицький місячник. Видають ОО. Василяни, ч. 11 (563), листопад 1969. Рік XXXII. Торонто, Канада.

НАШЕ ЖИТТЯ — місячник. Видає Союз Українок Америки, ч. 9, жовтень 1969. Рік XXVI. Філадельфія, США.

УКРАЇНСЬКЕ ПРАВОСЛАВНЕ СЛОВО — орган Української Православної Церкви в США, ч. 10, жовтень і ч. 11 листопад 1969. Сауд Баунд Брук, США, 24 стор.

БЮЛЕТЕНЬ Комітету Українців Канади, ч. 3 липень-вересень 1969. Вінніпег, Канада.

ЖИТТЯ І ШКОЛА — орган українського вчительства та батьків у вільному світі. Двомісячник, ч. 4 (124) вересень-жовтень 1969. Рік XV. США.

ІНФОРМАТОР З ЖИТТЯ В УРСР (за радянською пресою), ч. 20, жовтень 1969. Видає Спеціальний відділ Комітету радіо "Свобода", Нью Йорк, США.

РІДНА ШКОЛА—бюлетень Шкільної Ради УККА. Ч. 5 (28) жовтень 1969. Нью Йорк. США.

ДОРОГОВКАЗ — орган вояцької думки і чину, ч. 25 (44) липень-вересень 1969. Видає Генеральна Управа Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді. Торонто, Канада.

КРИЛАТИ — журнал українського юнацтва ч. 10 жовтень 1969. Рік VII. Видає Центральна Управа СУМ, редагує колегія. Нью Йорк - Брюссель. Ст. 24.

ХРИСТІАНСЬКИЙ ВІСНИК — орган Українського Євангельсько-баптистського Об'єднання Канади ч. 9-10 вересень-жовтень 1969. Рік XXVIII. Вінніпег, Канада.

МИ І СВІТ — український журнал ч. 152 вересень-жовтень 1969. Рік 20. Редактор і видавець М. Колянківський. Торонто, Канада. Стор. 98.

KULTURA — Szkice, opowiadania, sprawozdania. Nr. 10/265, 1969. Paryz. Wydawca: Instytut Literacki.

КАЛЕНДАР СВІТЛА НА 1970 Р. XXXI річник. Видавництво ОО. Василян. Торонто, Канада.

ЕКРАН — український журнал для молоді і старших, ч. 45-46 травень-серпень 1969. Рік IX. Чикаго, США.

ЄВАНГЕЛЬСЬКИЙ РАНОК — український християнський місячник, ч. 1038-1039 вересень-жовтень 1969. Детройт, США.

З ОДУМІВСЬКОГО ЖИТТЯ І ПРАЦІ

ТАБІР ЮНОГО ОДУМ-У ІМ. І. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

У мальовничій оселі "Київ" біля Торонта від 27 липня до 10 серпня ц.р. відбулося таборування молоді ОДУМ-у.

З кожним роком ця оселя набирає все кращого вигляду, вона впорядкована, чиста, в усьому відчувається дбайлива рука. Крім чималої кількості землі навколо, там є церква, службові будівлі, велика зала, відкрита естрада для концертів, добре впорядковані спортові майданчики, модерний купальний басейн. Просторий зелений двір, ставок обсаджений деревами і кущами, яблуневий садок, річка, що тече глибокою долиною біля самої оселі, створюють затишний привабливий куточок.

Отже, все, що потрібне для доброго відпочинку, свіже повітря, сонце, вода для купання і чиста криничка для пиття та багато широкого простору (100 акрів) — там є.

Головне керівництво ОДМУ-у добре продумало план переведення відпочинково-виховної роботи з юними одумівцями (було

їх 110 осіб), щоб все було добре, всім на здоров'я, на зміцнення тіла і духа та піднесення життєвого тону.

Кожного дня, від 7 год. 30 хв. ранку до 10 год. вечора табір був рухливим і розумно-діяльним. У всьому панувала дисципліна і доцільність. Було кілька таких, що прокинувшись вранці на сигнал "вставай", хотіли б ще трохи поніжитися в ліжку, але таборовий лад не потурав їм. Та кінець кінцем вони самі побачили, що це вийшло їм на краще. Після умивання і енергійної руханки на широкому зеленому подвір'ї настрої швидко підносилися. Після того швиденьке одягання одумівських одностроїв і вимарш групами на майдан для піднесення прапорів і ранкової молитви. А потім сніданок, хоч і не з вишуканих страв, але поживний, так що енергії вистачало аж до обіду навіть для найжвавіших і найбільш навантажених різними таборово-побутовими обов'язками і заняттями в спортових, освітніх і мистецьких гуртках, а також в екскурсіях на ближчу і дальшу віддаль.

Одна з екскурсій, що відбула-

ся на третій день після відкриття табору, дала екскурсантам добру зарядку майже на цілий час таборування. Тривала вона майже п'ять годин. Екскурсанти спустилися в глибоку долину, перейшли річку, по крутому схилу вибралися на протилежний бік долини. Далі стежкою один по одному рушили лісною горою. Незабаром стежка зникла, стали попадатися повалені бурєю дерева, глибокі яри з крутими ковзкими схилами. Не легко було видряпуватися по крутому схилу ярів чи спускатися вниз. Добре, що провідники передбачливо запаслися довгою вірьовкою. Її прив'язували до дерев і тоді, тримаючись за неї, легко можна було рухатися далі.

Після такої досить довгої і втомливої "руханки" ми вийшли до річки і зупинилися там відпочити й пообідати. Харчі принесли на своїх спинах старші хлопці. Вони тепер знають, як то постачити цілу сотню мандрівників. Швиденько назбирали хмизу, розпалили вогні. І якже все смакувало на свіжому повітрі та ще після такої мандрівки! Швидко всі мішки і мішечки з їжею спорожніли. А потім спека погнала всіх у воду, добре нагріту сонцем. Яка ж то була розкіш, та вода!

Поверталися іншою багато довшою дорогою. До оселі прийшли значно пізніше, як плянували.

Збирають хмиз для ватри.

Оце так ватра!

Потім відбулася ще одна далека екскурсія. Замовили два автобуси. Один автобус із старшими хлопцями і дівчатами виїжджено до Гамільтонської сталеварні СТЕЛКО, а після неї до "Резервації шістьох індіанських націй". Молодші таборяни до Гамільтону не їздили, вони виїхали пізніше другим автобусом прямо до резервації.

СТЕЛКО — це сталеварня, гігант важкої індустрії. Це підприємство справляє незабутнє враження своїми розмірами і могутньою технікою. Ми бачили, як

з домни випускали розтоплену сталь у величезні "відра" ємністю до 360 тонн, з яких розливали її у великі форми, де вона вистигала. Ті вогненні струмені плинної сталі, бризки, іскри, відблиски і спека робили враження пекла.

Те "пекельне" видовище було дуже вражаюче і повчальне для нашої молоді. Побували ми і в інших відділах СТЕЛКО.

Резервацію індіанців старші і молодші екскурсанти відвідали разом. Аборигени Канади дуже зацікавили нашу молодь. Ми по-

бували на виставці їхнього своєрідного мистецтва, давнього і сучасного, і побутового ремісництва, хатнього і надвірного. Один з їхніх майстрів показав нам, як він виробляє на ручному верстаті посуд звичайний і декоративний. Він навіть поміг одному з наших менших хлопців зробити горня власними руками. Індіанці питали нас, що ми за люди. Повелися вони з нами дуже мило, помітно прихильно.

Треба ще сказати, що цілу дорогу в автобусі, де їхали старші хлопці і дівчата, лунала наша

Ловко танцюють одумівці

Дефіляда на святі молоді

пісня. Та пісня, що зароджується в глибині душі і невмируща передається з роду в рід, залунала як тільки автобус рушив у дорогу, і лилася безперервним, мінливим потоком, то грайливим, то елегантним, то бурхливим, пориваючим. І багато тих пісень було переспівано.

Мене радісно зворушувало те, що то була наша пісня, про яку Т. Шевченко сказав: "Без каменя, без золота, без хитрої мови, а голосна та правдива, як Господа слово", та пісня, яку світ визнав, як колосальний скарб українського народу, який йому показав хор Кошиця та інші українські хори, і що співала її наша еміграційна молодь.

Велика пошана, щира вдячність і признання Валентині Родак, яка всією душею віддана справі нашої духовної культури.

Сама одумівка вона систематично і невтомно вчить бандуристів і хор "Молода Україна" нашому прекрасному мистецтву гри на бандурі і співу.

На оселі ця праця провадилася особливо інтенсивно.

Репертуар ансамблю бандуристів і хору невпинно поповнюється новими композиціями нашого видатного бандуриста і композитора Г. Китастого та ін-

ших композиторів і, звичайно з невичерпних джерел народної творчості.

У В. Родак є тут завзяті помічниці: Надія Цибенко, Марія Бойко і Ганна Черняк. На душі стає веселіше, коли бачиш з яким запалом вони працюють. Перед ними, безперечно, є майбутнє.

Ми багатіємо! Багатіємо новими мистецькими творами і новими завзятими молодими пропагаторами нашого чистого, здорового мистецтва, зокрема музики і танку. Якщо про нашу пісню кажуть, що вона ушляхетнена людським духом, то те саме можна сказати і про наш танок. Пропагаторами його є М. Балдецький з його хореографічною групою (біля 30 осіб). Він цілий час перебування на оселі старанно працював зі своєю групою.

Чужинцям наші танки "хореографічна мова яких надзвичайно різноманітна", які визначаються "багатством емоційних фарб", доповнених чудовим за взорами і барвами одягом, "подобаються, як незабутнє казкове видовище".

То ж дякуймо М. Балдецькому за його щире відданість справі плекання нашого танку.

А як же зраділи наші бандуристи, коли до табору приїхав відомий бандурист Г. Китастих. І бу-

ло чого радіти, бо він приділив чимало часу і уваги двадцятьом бандуристам, навчаючи їх гри на бандурі. Це була велика допомога нашій капелі, яка майже самотужки старається опанувати це давнє національне мистецтво.

Отже, велике признання і подяка Г. Китастому за його узагу і науку.

На закритті табору 10 серпня з'їхалися люди з Торонта, Отави, Гамільтону, Ніягара Фалс та Лондону. Після служби Божої відбувся концерт. У мистецькій частині виступали: Одумівська капеля бандуристів ім. Г. Хоткевича, якою диригував Григорій Китастих; дівочий хор під керівництвом В. Родак, танцювальна група під проводом М. Балдецького.

Виступи одумівської молоді були дуже приємні й успішні. Видно помітний поступ і удосконалення.

Ще треба згадати про творчість таборян "Вісті табору Юн. ОДУМ-у ім. Котляревського". Це збірничок поезій, пісень, вражень, праці, науки та розваги моподих таборян.

**

Командантами табору були: Віктор Духнай, Василь Корженівський, Леонід Сотник.

Бунчужна — Оля Байрачка, до-
радники — П. Родак, Л. Ліщина,
медсестра — В. Поляківська.

Адміністратори кухні — п.
Данилюк, п. Красиловець.

Головний адміністратор табору
(від Товариства Одумівських
приятелів) — п. Данильченко.

З великим задоволенням і при-
ємністю треба зазначити, що ко-
манда табору і її помічники, бун-
чужна, адміністратори і, взагалі,
цілий таборовий штат виконували
обов'язки уміло і сумлінно.
Їхня робота була скоординована
і тому ефективна. Також треба
окремо сказати про голозного
адміністратора табору п. Даниль-
ченка.

Завдяки його умілому підходу
до справ і твердій поставі там,
де треба, він зумів запобігти вся-
кі можливі порушення загальної
дисципліни і норм таборового
життя.

Що було зроблено на таборі:

Перепровадження одинадцять
гутірок на різні теми. Висвітлю-
вано фільми. Таборяни їздили на
конях, були на індіанській ре-
зервації і на сталеварні в Гаміль-
тоні.

Маєстро Григорій Китастих
навчав гри на бандурі 19 банду-
ристів. Проби хору проводила
диригент хору "Молода Україна"
В. Родак. М. Балдецький навчав
танків біля 30 таборян. Відбуто
дві табові ватри, прогулянки і
забави. На закритті табору від-
бувся концерт.

Цьогорічний табір був одним
з найкращих на думку молодих
таборян. Отже, до наступного
літа!

М. Мушта

РОДИННА ХРОНІКА

ВШАНУВАННЯ М. БАЛДЕЦЬ- КОГО

В суботу, 29 листопада 1969 р.,
батьки тих дітей, що належать
до танцювальної групи "Веснян-
ка", при філії ОДУМ-у, в Етобі-
ко. влаштували керівнику групи
Миколі Балдецькому прийняття-
несподіванку. Біля 35 батьків та
прихильників, за ініціативою па-
нів Василя Жили, Івана Сергієн-
ка, Стефана Штика та їхніх пань
зібралися, щоб відзначити жер-

Гейзель і Микола Балдецькі

твенну працю основника і кері-
вника "Веснянка" та привітали його
голосним "Многая Літа", коли
він зайшов до хати. Після моли-
тви знову заспівали "Многая Лі-
та", а тоді засіли до спільної
вечері.

Привіти склали: Стефан Штик,
Леонід Ліщина, Петро Родак, Ва-
ля Родак та Зенон Зварич. Пода-
рунки — різьблений тризуб, кар-
тинку Тайної Вечері та портрети
Т. Шевченка і І. Франка в чудових
різьблених рамках від при-
сутніх вручив Стефан Штик.

На заклик ініціаторів прийнят-
тя було зібрано 114 доларів, з
яких 30 дол. призначено на пре-
совий фонд журналу "Молода
Україна", а 84 дол. на гуцільські
строї для танцювальної групи
"Веснянка". Подаємо список жер-
тводавців: С. Штик \$14.00, І. Ко-
жушко \$13.00, В. Гладун \$11.00,
В. Жила \$10.00, І. Височенський
\$7.00, В. Павлюк \$7.00, П. Родак
\$7.00, І. Сергієнко \$6.60, Ю. Бартл
\$6.00, М. Балдецький \$5.00, М.
Зварич \$4.00, Л. Ліщина \$4.00, М.
Савранчук \$3.40, Б. Груненко
\$2.00, Г. Журавель \$5.00, І. Кор-
нієнко \$2.00, В. Чемерис \$2.00, П.
Супрун \$2.00, П. Говорун \$1.00,
І. Ємець \$1.00, І. Смик \$1.00.

НА ПРЕСУ

1 листопада ц.р. друзі і земля-
ки п-ва Миколи і Віри Новіць-
ких зробили їм несподіване
прийняття з нагоди входу в но-
ву, власними силами збудовану,
хату.

На прийнятті крім місцевих
друзів і земляків був також гість
з України. При добрій вечері та
веселих розмовах п. А. Кипкало
та п-і О. Вінничук перевели збір-
ку на українську пресу. Зібрані
18 дол. розподілили порівну на
"Українські Вісті", "Український
Голос" та "Молоду Україну". Хай
буде нашим українським трудів-
никам многа літа, а жертводав-
цям щира подяка.

Ф. П., Лондон, Онт.

З ПРИЙНЯТТЯ НА "МОЛОДУ УКРАЇНУ"

В неділю, 2-го листопада б.р.,
родина й приятелі п. Андрія Спі-
вака в Лондоні, Онт., зішлись в
його домі на ювілейне прийняття
з нагоди 65-ліття його трудолюби-
вого життя. Пан Андрій Співак,
прибув до Канади по другій сві-
товій війні, має чималу родину,
бере активну участь у громадсь-
кому житті, особливо при розбу-
лові Української Православної
Церкви, Старшим Братом якої він
вже довгі роки. Присутні бажали
ювілятові всього доброго і віхи
зі своїх дітей і внуків. Пані К.
Рибка й А. Панасейко перевели
грошову збірку, яку, в сумі 15.00
дол., на бажання ювілята, прина-
чено на пресфонд "Молодої
України", читачами якої вже є й
будуть в майбутнім його внуки.

Жертводавцям щира подяка, а
дідові Андрієві Співакові — Мно-
гих Літ!

В ДРУГУ РІЧНИЦЮ

В день Св. Покрови минуло 2
роки, як відійшов у вічність
один з передових українців Лон-
дону — добрий муж, батько, дід,
брат і загально улюблений друг
— бл. п. Афанасій Яремченко.

Родина покійника з особливою
увагою відзначила це дворіччя
— в суботу, 18 жовтня б.р. по-
свячено на цвинтарі нагробний
камінь покійнику, в наступну не-
ділю, по панахиді в Українській
Православній Церкві, в домі сина

покійного — п. Бориса, теперішнього Голови Укр. Правосл. Громади — відбувся поминальний обід. Присутні на ньому не злим тихим словом згадали бл. п. Афанасія, шановану людину на скитальщині, вірцевого християнина й активного члена української спільноти в Лондоні, Онт. Членам родини — на чолі із вдовою п-нею Оленою, синам, внукам і всій рідні — висловлювано щирі співчуття. Добрий вплив покійника на оточуючих й рідню — ще довго відчуватиметься. Особливо любив бл. п. Афанасій своїх внуків, старший з яких, Грицько, стоїть у провіді місцевої молоді, у відділі ОДУМ-у. На заклик п-ні Г. Володченко, п-ні К. Рибка і З. Гладко — перевели збірку на пресу, з якої на "Молоду Україну" призначено \$15.00. Жертводавцям — щира подяка, а бл. п. Афанасій Яремченко, якого довго будемо пам'ятати, хай з Богом спочиває.

Присутній

ПАМ'ЯТИ НЕЗАБУТНІХ

В неділю, 16-го листопада б.р., родина Федора й Параски Шевченків в Лондоні, Онт., врядили в місцевій Українській Православній Церкві панахиду, а потім у своєму домі поминальний обід по батьках п. Федора, бл. п. Семенові й Оксані, які заслані давно на Сибір з заборонаю повороту на Україну, кілька років тому загинули в далекій непривітній чужині. Присутні на поминках — рідня й друзі — помолвившись за душі покійних батьків, з жалем згадували трагедію їхнього життя, як і цілого українського народу. Цей вияв синівської любови примірної родини Ф. і П. Шевченків гідний похвали. На прохання господаря дому переведено при цій нагоді збірку на піддержання рідної преси, з якої на "Молоду Україну" приділено 9.00 дол. Жертводавцям — щира подяка, засмученим синові й невістці щире співчуття, а загиблим батькам - засланцям — вічна пам'ять!

Ч и т а й т е! Передплачуйте!
П о ш и р ю й т е!
"М О Л О Д У У К Р А І Н У"

З ІСТОРІЇ

Видатний живописець і гравер

Цього року минає два століття від дня смерти видатного українського гравера Григорія Левицького (1697-1769). Його творчість розквітла у важливу добу історії української культури і мистецтва.

Поряд з поширенням західної культури точилася боротьба проти проникнення католицизму в Східню Європу. В цій боротьбі чільне місце посідали Києво-Печерська лавра зі своєю друкарнею та Києво-Могилянська Академія. Старий центр української книги — Львів — в цей час помітно занепадає і лаврська друкарня стає постачальником церковно-православної літератури для всього сходу Європи. А Київська академія, де навчалися представники багатьох народів, була одним з найвидатніших учбових закладів у православному світі. Саме з цими двома осередками в час їхнього найвищого розквіту пов'язується творчість Григорія Левицького.

Весною 1709 року дванадцятирічним хлопцем подався вчитися до Німеччини син українського священика Кирила Левицького. Більше двадцяти років перебував він за кордоном, здобуваючи мистецьку освіту. Повернувшись на Україну, Григорій Левицький робить мідьорити до підручників Київської академії. тези наукових диспутів. З цих тез ми дізналися про зовнішній вигляд будинку академії та про одяг його студентів. Його ж різьби належать гравюри "Євангелія" Києво-Печерської лаври, що вийшло в 1737 році, а "Апостол", виданий того ж таки року, було навіть передруковано в 1757 р.

У 1753-1756 роках Григорій Левицький разом з Антроповим та сином Дмитром розписували Андріївську церкву в Києві. Повертаючись до Петербурга, Антропов забрав з собою Дмитра Левицького.

Спадщина Григорія Левицького не обмежується тільки мистецьким набутком. Він був дуже освіченою на той час людиною. Знаючи, крім рідної, латинську,

німецьку, польську і російську мови, Левицький займався літературною діяльністю. Його художній смак так шанували, що призначили були "ревізором благодетеля храмів".

Творчість Григорія Левицького — це значний внесок у скарбницю українського образотворчого мистецтва.

О. Кузьяніц

"Літературна Україна"

ЯК ЗАПОРОЖЦІ СТАРШИНУ ОБИРАЛИ

Вибір усієї старшини відбувався в запорожців першого січня кожного року.

Після відправи в церкві й празникового обіду кошовий отаман загадував військовому довбушеві бити в літаври, скликати козаків на раду. Вибивши один раз, довбуш виносив на майдан прапор, корогву, а потім відбивав ще двічі. Тоді на майдан виходила січова старшина і кошовий отаман, військовий суддя, тридцять сім курінних отаманів та інші, кожен із знаком свого становища. Кошовий — з великою булавою, суддя — з великою срібною печаткою, писар — з пером і срібним каламарем, осаул — з малою палицею. Побачивши старшину, довбуш на честь її знову бив у літаври.

Коли все військо зійшлося й священик всіх благословив, кошовий казав таке:

— Шановне товариство! У нас нині Новий рік: чи не хочете ви, як то велить старий звичай, перемінити страшину і замість неї вибрати нову?

Якщо козаки були задоволені своєю старшиною, то на це відповідали:

— Ви старшина добра і старшуйте ще над нами!

В іншому разі на запитання кошового казали, щоб він поклав свою булаву. А з тим, що в чомусь завинив, і зовсім не панькались, вигукуючи:

— Покинь, іродів сину, своє кошове! Ти вже козацького хліба наївся! Йди собі геть, ти нам не годишся!

Кошовий, не гаючись, клав булаву, вклонявся товариству, дякував за честь, яку виявляли йому цілий рік, та й відходив до свого куреня.

Те саме робили суддя, писар і осаул. Але, якщо якийсь з них був до вподоби козакам, йому кричали, щоб він залишився.

Коли відправили недавно старшину, починали вибирати нову. У виборах курінні отамани й решта старшини не мали жодного голосу. Всім заправляло товариство. Не минало і без сварок і колотнечі. Сперечали насамперед про те, кого обрати кошовим отаманом. Кожен курінь висував свого кандидата, суперечки тривали іноді по кілька годин. В той час всі кандидати мусіли залишити майдан, щоб особисто не впливали на ухвалу зборів.

Зрештою, погодившись на одного з усіх названих, виряджали десятеро або й більше посланців — і вони йшли до куреня, в якому сидів козак, обраний на кошового. Йому переказували волю товариства і просили прийняти булаву.

Коли ж новообраний відмовлявся, то одні брали його попід руки, інші підштовхували ззаду й вели на майдан, промовляючи: — Іди, іродів сину, бо нам тебе треба: ти тепер наш батько, наш отаман!

Так і приводили на раду, де йому вручали булаву. Але, за давнім звичаєм новий отаман мав ще двічі відмовитись й тільки тоді взяти до рук булаву.

Тоді довбуш бив на честь отамана в літаври, а старі уславлені січовики підходили один по одному до нього й сипали на його голову землю або мастили болотом, щоб не забував свого походження і не заносився над товариством. Після того кошовий кланявся на всі чотири боки й дякував за честь, а йому відповідали:

— Будь отамане здоровий та гладкий! Дай тобі, Боже, лебединий вік, а журавлиний крик!..

Того ж таки дня і так само обирали суддю, писаря, осаула та курінних отаманів.

Коли вибори закінчувалися, на майдан виходили співаки, музики, привозили гори бубликів, вози риби, ковбас, сала й усіляких наїдків за рахунок нової старшини, — і починалася гульба. Тут дзвенить кобза, там свище сопілка, а там розлягається пісня,

що співає ціла сотня січових школярів. Під музику, наче легкі тіні витанцьовують веселі козаки. І чого тільки вони не виробляють. Той несподівано присяде і раптом підскочить, візьметься в боки і піде передом і задом, в один бік і в другий, і на голові й на руках. Інший ки- нув шапку і літає простоволо- сий закинувши чуприну й за- клавши за вуха довжелезні ву- са... А за майданом гарцюють на баских конях їздці, стріляють у- гору з пістолів і, шалено розі- гнавшись, перескакують через ви- сочезні перепони.

І над всім тим високе чисте небо, де мерехтять тисячі тисяч зірок і в нічному холодному по- вітрі розливається м'яке срібне світло місяця.

Остап Роп'яник
"Україна", 1969

ДЕ Ж ІІ РУКИ?

Венера Мілосська — визнаний еталон жіночої вроди. Незважаючи навіть на те, що скульптуру істотно пошкоджено: у Венери немає рук.

Її викопав на своєму городі 1820 року грецький селянин Юргос з острова Мілос. Невдовзі знахідку придбав місцевий священик і подарував перекладачеві, який супроводжував турецького пашу. Та коли мармурову статую вже збиралися вантажити на корабля, що мав йти до Константинополя, з'явився секретар французького посольства Марцелюс з дорученням купити боги- ню. Марцелюсу відмовили, він покликав своїх матросів — і почалася бійка за скульптуру. Врешті французи перемогли і захопили пошкоджену під час запеклої сутички Венеру.

Якіж ж були відбиті руки, де вони? З цього приводу протягом сторіччя висловлено багато припущень. Мистецтвознавці дійшли спільної думки, що Венера однією рукою підтримувала одяг, який оповиває її ноги, а в другій тримала яблуко.

За цей час знайшлося чимало уламків античних статуй, серед них і рук, але жодні не належали Венері. Та ось одному бразилійському мільйонеру, що колекціонував твори стародавнього

мистецтва, запропонували купити за 35 тисяч доларів справжні руки мілосської красуні. Умова була — не розголошувати таємниці, бо в Греції заборонено вивозити археологічні знахідки за межі країни. Проконсультувавшись із "знавцями", бразилець виклав усі гроші й сховав коштовне надбання в сейф. Але дочці мільйонера дуже кортіло похизуватися, і вона відкрила секрет одному мистецтвознавцеві. Невдовзі кваліфіковані експерти встановили, що це справді уламки античних скульптур, проте до Венери Мілосської вони ніякого відношення не мають і тому нічого не варті.

Я. Ясинський, "Україна" 1967

МЕШКАНЦІ ЗЕМЛІ

В 1968 році населення Землі становило 3 мільярди 420 мільйонів осіб. Більше як половина населення Землі мешкає в Азії. В Україні в 1968 році було 46 мільйонів 381 тисяча осіб.

Пересічний вік життя людини, як подає демографічний щорічник Об'єднаних Націй, для різних континентів є різний. Жінки в Ісландії живуть в середньому 76 років, чоловіки в Швеції 71,5 років. Пересічний вік жінки у Верхній Вольті, країна в Африці, — 31 рік, а чоловіків в африканській країні Габоні — 25 років. З кожних п'яти мешканців Землі, один з них мешкає в місті з населенням не менше як 100 тисяч. На Землі таких міст нараховується коло 1700. Найлюднішим містом є Нью Йорк в США, який з передмістями налічує 11 мільйонів 410 тисяч, далі йде Токіо столиця Японії з 11 мільйонами і 5 тисяч, потім Лондон столиця Англії — 7 мільйонів 913 тисяч, Париж столиця Франції — 7 мільйонів 369 тисяч. Столиця України Київ має один мільйон 457 тисяч, Харків — 1 мільйон 148 тисяч, Дніпропетровськ — 837 тисяч, Одеса — 797 тисяч та Львів — 524 тисячі.

У хаті кожного одумівця повинен бути журнал
"МОЛОДА УКРАЇНА"

ЩЕ ПРО СОНЯШНИК

В ч. 170 "Молода Україна" з приємністю прочитав статтю інж. Г. Гавриленка під наголовком "Соняшник". Стаття написана продумано з повним знанням теми, з певною статистикою, з поданням тої дороги, яку перейшов соняшник, поки став українською національною рослиною. Подано там і теперішню площу під управою соняшника та його використання. Помимо того, що тема розроблена дуже добре, подам кілька своїх спостережень.

В 1915 р. київський Університет Св. Володимира евакуйовано до Саратова. Як студент правничого факультету змушений був і я туди їхати. Переїздив наш кордон з Росією у Вороніжчині. Поки бачив біленькі українські хати в полудневій її частині, то бачив і соняшник, який сіяли на городах або й на полі. Коли ж зникли наші типові хати і на зміну їм показалися сірі-брудні московські "изби", то разом з тим безслідно зник і соняшник.

В самому Вороніжі бачив "неперевершений" московський "винахід" "конку". Це трамвай, що йшов по рейкам. Тягнув його кінь. В той час в Києві такі "винаходи" вже належали до музейних рідкостей.

В 1916-17 рр., як старшина російської армії, кілька разів мусів переїздити наш кордон з Росією на терені Курщини. Та сама картина. Поки видно було наші біленькі хати, можна було бачити і соняшник. Коли хати заступили "изби", безслідно зникав і соняшник.

В 1939 р. Український Допомоговий Комітет вислав мене для керування Союзом Українських Кооператив у Холмі. Це були тяжкі час німецької окупації. Товарів не було. Жиди були поселені в гето. На писемне чи телефонічне запотребовання товар дістати було неможливо. Треба було їхати й шукати, де можна його набути. Звичайно він був у жидівських купців в гето. Треба було здобути довір'я тих купців, бо ж їх часто грабували, і закупити потрібне. Це змушувало мене не раз виїздити в пошукуванні за товаром до Варшави і Кракова. В ті часи з Холма до тих центрів була єдина дорога через стацію Дублін (по польськи Демблін). Мене, як агронома цікавив ґрунт, способи господарювання, про що таку сяку уяву давали засіви і обрібка ґрунту, будови і т. п. Тому протягом цілого подорожування, поки було видно, не відходив від вікна.

До самого Дубліна я бачив соняшник принаймні на городах. А як доїхав до Дубліна, то наче відрізало — соняшника ніде не побачиш, хоч, як видно було, ґрунтові умови були такі самі. На тій короткій віддалі не міг клімат стати невідповідним для управи соняшника.

Переїхавши тією дорогою кілька разів, я переконався, що дійсно границею соняшника є Дублін. Але, не зважаю на мій фах, — пояснити того явища я не міг. Звернувся до найстарших людей у Холмі, які добре знали місцеві умови і добре

визнавалися на сільськiм господарствi, та знали й iсторiю тих околиць.

Вияснення їх були прості і ясні. Колись українці заселювали землі по Дублін включно. Сьогодні там українців вже давно нема. Мешкають лише поляки. Але ці поляки — це колишні українці, яких частинно силою, частинно обманом, або за найменші "привілеї" і полегші перевели з православ'я на римокатолицтво і змінили метрики...

Так з колишніх православних українців зробили поляків, які вже не розуміють по українському. Пам'яткою про те, ким були колись ці люди, залишився лише соняшник. Будемо надіятися, що ця наша національна рослина буде свідком наших правдивих етнографічних меж та може колись і поверне до матірнього пня наших людей, силою відірваних від нього.

В 1900 роках соняшниковий олій був єдиним ліком, яким лікували "золотуху" у дітей, котрих змушували споживати соняшниковий олій, мацаючи хліб в трохи посолений олій. Радили його й лікарі.

"Золотуха" — це місцева назва. Виявлялася в лущенні шкіри на обличчі, часто з ранами і постійному свербінні.

Такі спогади пов'язані у мене з національною рослиною-соняшником.

ДЕВ'ЯТЬ СПОСОБІВ ЗНИЩИТИ ОРГАНІЗАЦІЮ

1. Не плати членських внесків.
2. Не відвідуєш сходин.
3. Якщо приходиш на сходини, завжди приходить з запізненням.
4. Якщо відвідуєш сходини, завжди знаходи помилки в праці управи або поодиноких членів, які працюють.
5. Ніколи не погоджуйся бути обраним в управу, бо критикувати збоку багато легше ніж робити.
6. Якщо тебе не виберуть в управу, вислови невдоволення, а якщо виберуть, тоді не відвідуєш ділових засідань управи.
7. Якщо голова управи запитає твоєї opinii у важливій організаційній справі, скажи, що ти не маєш що сказати, але після засідання говори всім, як треба все робити.
8. Роби не більше, як абсолютно потрібно, але якщо інші члени закотять рукава і щиро, без претензій, в силу своїх можливостей працюють, кричи, що організацією керує кліка.
9. Не співпрацює з своїми товаришами.

From: John Adams Jr. H. S.
Newsletter

(originally from the
Virgin Islands Health Bulletin,
Jan.-Feb. 1958).

ЩО ДІЄТЬСЯ В УКРАЇНІ

ПАМ'ЯТНИК АВТОРОВІ "СЛОВО О ПОЛКУ ІГОРЕВІМ" В ЧЕРНІГОВІ

Іван Чумак, голова Луганського обласного відділу спілки художників України працює над виготовленням проєкту пам'ятника авторові поеми "Слово о полку Ігоревім". Пам'ятник буде зроблений з граніту і стоятиме на майдані перед західним фасадом Спаського Собору з 1063 року часів Київської Русі.

"Слово о полку Ігоревім" є найкращим твором староукраїнського письменства. Автор "Слова" невідомий. Припускають, що він був княжим дружинником, сучасником описуваних подій, високоосвіченим і геніальним поетом, що гаряче любив свій край. "Слово" постало найпізніше 1187 року, бо цього року помер князь Ярослав Осмомисл, до якого звертається автор, як до живого, з закликом покарати половців "за рани Ігоря, за українську землю".

За літописом в 1185 році князь Новгород-Сіверський Ігор вивівся в похід проти половців, які прикочували до границь України-Руси. З Ігорем вирушили інші князі українські: брат Всеволод із Курська, син Ігоря Володимир із Путивля, князь Святослав з Рильського. Похід цей закінчився поразкою українського війська. Всі князі разом з Ігорем попали в половецький полон, і лише 15 вояків вернулися додому. Лише через рік Ігор втік з полону і повернувся в Україну.

"Слово о полку Ігоревім" написано старою мовою Русі-України. Його переспівували живою українською мовою Михайло Максимович, Тарас Шевченко, Юрій Федькович, Степан Руданський, Панас Мирний, Василь Щурат, Богдан Лепкий, Святослав Гординський, Максим Рильський та інші.

КНИГА ПРО МИСТЕЦТВО

В київському видавництві "Мистецтво" вийшла книга Асеева — Мистецтво стародавнього Києва.

Автор розповідає про пам'ятки, що мають на собі печатку століть і увійшли до скарбниці світової культури. Асеев докладно описує храми XI-XII ст., оповідає про їх мозаїку і фрескові розписи, шедеври іконостасу, твори майстрів різьбарства та ювелірної справи і книжкової мініатюри.

БУДУВАННЯ БІБЛОТЕКИ

В Києві на Печерському майдані почалося будівництво нового приміщення для Центральної наукової бібліотеки Академії Наук УРСР. Розрахована вона на 15 мільйонів томів. Бібліотечний комплекс складається з двох об'ємів: вертикального та горизонтального. У вертикальному, висотою 118 метрів, розміститься основне книгосховище. Горизонтальний об'єм матиме три поверхи. На кожному з них багато допоміжних служб.

Олег ОРАЧ

ОТА МОГИЛА НА ГОРІ

Лист до Дніпровських капітанів

Пароплав "Мала земля" ішов рейсом Жданов — Поті. На борту, окрім команди, було ще четверо донецьких письменників. Нас чекали в гості грузинські побратими. Вже за кормою Азовське море. Керченська протока, береги Криму, і ось узбережжя Кавказу — Цемеська бухта.

Я помітив, що капітан Тутісані раптом посуворішав на виду, а всі, хто був на палубі, обернулись обличчям до берега — до "Малої", або як її ще називали під час великої вітчизняної війни, "Вогняної землі". І тоді над похвилям вечірнього Чорного моря пролунав тривалий гудок, печальний і урочистий — пароплав "Мала земля" віддавав вояцьку почесність землі, ім'я якої він носить уже чотирнадцять років.

На лівому березі Ками, трохи нижче пристані Червоний Бір, стоїть обеліск. І теплохід, проходячи повз нього, в будь-яку пору доби зменшує хід і дає протяжний гудок. Цей урочистий церемоніал обов'язковий для всіх капітанів: ко-

манда віддає шану пам'яті борців, що наклали головою за радянську владу.

...Минулого літа вперше в житті спускався я пароплавом з Києва до Запоріжжя. Пасажири влаштувались на палубі, уздовж бортів — милуватися чудовими дніпровськими краєвидами.

— Канів, Канів! — нараз почулося серед гурту, всі дивились на Чернечу гору. Залягла тиша. Люди схвильовано пильнували, аби не пропустити короткого моменту, коли між дерев буде видно бронзову постать Кобзаря.

Стояв і я, чекав: зараз... зараз... Я був певен, що пролунає гудок пароплава на знак вшанування пам'яті Тараса Шевченка. Та — не було гудка...

Ходять по Дніпру пароплави "Добролюбов", "Некрасов", "Шевченко"... Повз оту могилу на горі...

Шановні капітани Дніпровського пароплавання, може, не треба спеціальних наказів про вшанування, а просто від сьогодні нехай так і буде: коли пароплави минатимуть гору Чернечу, нехай лунає гудок, як на "Малій землі", як на всіх пароплавах, що ходять по Камі. Шануймо пам'ять про Кобзаря так, як шанують пам'ять про кращих синів народу в інших краях.

"Літ. Україна", 1969

ЦІЛЮЩА ОТРУТА

Неопалима купина... Скільки легенд складено про цю невеличку трав'янисту рослину. Ще б пак: у тиху днину досить піднести до неї запаленого сірника, як вона вмить оповивається полум'ям. Здається, пропадуть у вогні листочки, аж ні — вогонь згасає, а рослина продовжує зеленіти серед різнотрав'я.

В чому секрет цього явища? Виявляється, горять особливі леткі речовини, що хмаркою вкутують рослину.

Про існування подібних речовин люди знали давно. Цибуля, чеснок, черемха, ялиця, порічки, багно, дуб, береза... Навколо них, правда, не загорається полум'я, як у неопалимої купини, проте їхні леткі речовини мають специфічний запах, згубно діють на мікроорганізми, комах, навіть дрібних тварин. Квітом черемхи на Русі здавна труїли комах-шкідників, сік евкаліпта римляни використовували при бальзамуванні, часник був у єгиптян символом безсмертя. Рослини, що виділяють леткі речовини, широко використовуються в народній медицині.

В кінці 20-х років нашого століття ці речовини отримали назву фітонцидів, тобто таких, що мають рослинне походження і здатні вбивати інші організми. Дослідження показали: фітонциди виділяються будь-якою рослиною, однак їхні отруйні властивості проявляються по-різному. Одні з них, приміром ялівець, виділяють в атмосферу фітонциди у вигляді летких речовин. У герані, садової троянди носіями отруйних властивостей є клітинний сік. У сосни, ялини, пихти, черемхи, тополі, дуба та інших фітонцидна здатність комбінована.

Фітонциди проникають в клітини мікроорганізмів значно швидше, ніж антисептики. Карболова кислота, наприклад, вбиває туберкульозну паличку за добу, а фітонциди часнику за... п'ять хвилин. Часник знищує також збудників дифтерії, сибірської виразки, холери тощо. Проте наймогутніший ворог мікроорганізмів — хвойний ліс. Сос-

ни і ялини, що займають площу в один гектар, щодоби виділяють майже 5 кг фітонцидів. Цього досить, щоб знищити збудників зарази на вулицях, у дворах і будинках чималого міста. Стосовно різних мікроорганізмів фітонциди мають вибіркову здатність. Листя дуба і антонівські яблука вражають дизентерійну паличку, сік евкаліпта вбиває різні бактерії, але особливо — мікробів, що викликають панарицій — гнійне запалення пальця.

З наведених прикладів видно: фітонциди виділяються для захисту від мікроорганізмів, грибків, комах та інших шкідників, крім того, вони створюють у рослинних організмах несприятливість до захворювань, природний імунітет. Образно кажучи, фітонцидами рослини самі себе стерилізують. Підтвердженням цього є те, що пошкоджені кущі, дерева, трави виділяють фітонцидів більше, ніж здорові. Звичайно трава не пахне, якщо ж по ній походити, вона "вистрілює" у порушника спокою мільярди молекул отрути.

Який механізм дії фітонцидів?

Основоположник учення про фітонциди професор Б. Токін вважає, що мікроорганізми гинуть від повної дезінтеграції — розпаду цілого на складові частини, викликаного величезним прискоренням (у мільйони разів) процесів, що супроводять обмін речовин. Деякі мікробіологи вважають, що стерилізуючу дію фітонцидів можна порівняти із дією високої температури. Порушується структура дихальних ферментів, руйнуються поверхневі оболонки... Сила фітонцидів дивовижна: їхні леткі фракції, немов радіоактивні промені, засвічують обгорнуту чорним папером фотоплівку. Можливо, фітонциди відіграють також фотосенсibiliзаційну роль — посилюють біологічний ефект ультрафіолкових променів, збуджують молекули, і ті легше вступають у хемічні реакції.

Чи ж можна дослідити хемічний склад фітонцидів, щоб виготовляти їх?

Найкраще вивчені фітонциди мікроорганізмів та нижчих рослин. Відомі всім пеніцилін та граміцидін, наприклад, не що інше, як кристали синтезованих фітонцидів пліснявого грибка пеніциліюма і мікроскопічної ґрунтової бактерії бацилюс бревіс. Намагаються розпізнати також хемічну природу фітонцидів вищих рослинних форм. Так, кримчанину Д. Снегирьову вдалося виявити, що до складу фітонцидів вічнозелених кущів входять смолисті речовини, листя вишні "анадольська" містять герніарин, яблука "ранет шампанський" — глюкозид флоридзин і т. д. І. Топорков та І. Камнев виділили фітонцид із часнику у вигляді порошку та розчинів. Т. Янович отримала екстракт часнику. Великих успіхів у вивченні фітонцидів досягли українські вчені під керівництвом академіка В. Г. Дроботька.

Досліди показали, що до складу фітонцидів входять ефірні масла, смоли, альдегіди, кетони, феноли, дубильні речовини, алкалоїди, глюкозиди тощо. Ці сполуки, вірніше їхні комплекси, існують у найрізноманітніших варіантах, по-різному проявляючи свої бактерицидні властивості. Зокрема, основною діючою речовиною фітонциду черемхи є синильна кислота, але, крім неї, тут є ще бензойний альдегід і невідомі речовини.

Повністю розібравшись у хемії фітонцидів, вчені розкриють механізм їхньої дії. Стане можливим синтез цих речовин, що будуть кращими від природних препаратів. Уже тепер із п'яти природних сполук пеніциліну отримують майже три десятки штучних, а із аліцину — фітонциду часнику — одержано сто аналогів.

Ще тисячу років тому знаменитий вчений середньовіччя Авіценна писав: "Щоб очистити погану воду, досить вкинути туди кілька шкарлупок істинної цибулі. Соком цибулі можна змазувати рани, а сумішшю його з медом — лікувати більша, цибулинний сік допомагає також при ангіні". Цілющі властивості капусту помітили римляни, вони використовували її як ліки від багатьох хвороб — безсоння, от-

руєння, головних болей, глухоти, захворювань шлунка. Варто пожувати дольку часнику, як у роті загинуть усі мікроби.

Фітонциди вже давно перекочували з народної медицини у фармакологію наукову медицину. Тисячі вчених взялися досліджувати їхні лікувальні властивості, можливість застосування у боротьбі з тяжкими недугами. Особливу увагу звернули на ці речовини в роки війни, коли не вистачало антисептиків. І ось у 1941 році хірург А. Філатова і патологоанатом І. Торопцев використовують фітонциди цибулі для лікування гнійних ран. Іноді сухий мох —сфагнум заміняв не лише вату, а і йод. Адже в цьому мохові міститься сфагнол, що вбиває мікробів. Подібних прикладів — безліч. Цілющі фітонциди бактерій, грибків, актиноміцетів врятували життя тисячам поранених. Вони й тепер успішно використовуються при лікуванні сепсису та інших різних хвороб.

Значних успіхів досягнуто в лікуванні фітонцидами захворювань кишково-шлункового тракту, зокрема бацилярної дизентерії. Професор Ратнер використав для цього фітонцид часнику. Лікар Новіков сконструював спеціальний пристрій, що дає можливість легким бактерицидним речовинам проникати в кишки, шлунок і навіть легені.

В. Дроботько здобув із звіробою іманін — комплекс дубильних речовин, хлорофілу тощо. Цей препарат убиває стафілококи, стрептококи, збудників кокшу, дизентерії, туберкульозу та інших небезпечних захворювань. Гострий нежить після прийняття іманіну проходить через кілька годин, він лікує також гнійне запалення ушей, опіки, сприяє регенерації тканин. Фітонциди часнику і цибулі використовуються нині при лікуванні опіків рогівки очей. Цікаво, що для пом'якшення дії цих речовин застосовується... нафта. Нещодавно було помічено живильну дію фітонцидів на тканини, вражені рентгенівськими променями та радіоактивними речовинами, згубний вплив їх на злоякісні пухлини. Радянські вчені довели, що до фітонцидів не байдужі і

деякі віруси. Вчені встановили, що фітонциди цибулі і часнику інактивують фіксований вірус сказу, а фітонциди листків певних видів евкалипта, бруньок тополі, антонівських яблук та інших рослин пригнічують розвиток вірусів грипи. Вже створена і застосовується в лікувальній практиці фітонцидна протиящурна вакцина.

Отруйні властивості фітонцидів дають можливість використовувати їх у боротьбі з комахами-шкідниками. Експерименти показали: в банці з листками лавровишні мухи гинуть за хвилину, тюльпанових дерев — за дві, горобини — за 35-40 хвилин. Поширення кліщів також стримується окремими видами рослин. Тільки-но в посудину із листками лаванди, піретруму, чебрецю чи шалфею поміщали цих шкідників, як вони гинули. Фітонциди допомагають і в боротьбі з павутинним кліщиком — шкідником більш ніж ста видів технічних, овочевих, квіткових і декоративних культур. Окрім того, що цей кліщик надто швидко розмножується, він ще й захищений павутинкою, яка майже не пропускає отрути. Обприскування ж рослин водним настоем сухих листочків цибулі дало разючі результати: кількість павутинного кліща зменшилася майже на 95 відсотків.

Трав'яниста рослина ломиніс суцільнолистій вбиває своїми фітонцидами не лише бактерії, а й грибки, тлю, платяних вошей, блощиць. Ломиніс вогнистий — ще отруйніший: миші гинуть від нього за дві години.

З метою захисту рослин від шкідників нині практикується посадка лісової м'яти, базилику, полину та інших фітонцидних рослин на одному полі з культурними рослинами. Наприклад, якщо посадити помідори між кущами агрусу, з останніх зникнуть вогнівка і пильщики. Коноплі, висаджені навколо бурякових плантацій, надійно захищають буряки від земляних бліх. Вносячи в ґрунт конопляну солону, можна очистити плантації від ляличок хрущів. Фітонцидна дія конопель зростає, якщо їх посадити в один рядок із іншими рослинами. Квасоля при цьо-

му повністю позбавляється від бурі плямистості. Коли ж коноплі прибирали, хвороба прогресувала дуже швидко. Навіть сильно розведені фітонциди конопель пригнічують розвиток ґрунтових бактерій. Не витримує їхнього впливу і туберкульозна паличка.

...Проблеми використання фітонцидів у народному господарстві, медицині і ветеринарії розробляються багатьма вченими. Мине небагато часу, і цілюща отрута рослин займе належне місце в арсеналі боротьби із збудниками хвороб людей, тварин та рослин.

О. Мринський,
"Знання та праця" 1969
А. Давидов

20-МОВНИЙ СЛОВНИК

Видавництво Академії Наук Угорщини випустило у світ спеціальний 20-мовний словник для бібліотекарів. Знаючи хоча б одну з 20 мов, бібліотекар за допомогою системи номерних знаків може легко і швидко знайти потрібне слово будь-якою іншою мовою. Словник містить спеціальні терміни англійською, болгарською, чеською, датською, фінською, французькою, грецькою, голландською, хорватською, латинською, польською, угорською, німецькою, італійською, російською, румунською, іспанською, шведською, сербською і словацькою мовами. 400 основних понять разом із синонімами й словотворами складають 12 тис. слів.

**

Угорське видавництво "Європа" видало антологію українського оповідання. На 600 сторінках містяться твори 47 українських письменників від Григорія Квітки-Основ'яненка і Марка Вовчка до сучасних Євгена Гуцала і Василя Шевчука. Те саме видавництво планує видати також і антологію української поезії.

**

В київському університеті відкрито 18-ий факультет, який складатиметься з п'яти відділів: теоретична та економічна кібернетика, прикладна математика, математична лінгвістика і обчислювальна техніка.

УКРАЇНСЬКА ФІРМА
ОПАЛОВОЇ ОЛИВИ

ALASKA Fuel Ltd.

425 Jane Street

Toronto 9, Ontario

**24-годинна скоро і солідна
обслуга!**

Чищення і направа форнесів
безплатна.

Телефонуйте вдень і вночі
на телефон: 766-3040

ОБСЛУГА ГАРАНТОВАНА!

В ШИРОКОМУ СВІТІ

(Цікава всячина)

Куряча мова

Один німецький лікар на доказ, що в курей існує власна мова, спільна для всіх курей на земній кулі, записав на магнітофон звуки, які видають ці птахи на різних континентах. Його висновок: в курячій мові, можна розпізнати 35 звуків, які передають різні почуття.

Не пали!

Лондонські лікарі, як засіб боротьби з курінням, запропонували таке: холодні й гарячі душі, далекі прогулянки, а також науково-популярні фільми, які показують операцію рака.

Туристика й манери

Англійська газета "Дейлі мірор" свого часу надрукувала поради для тих, хто виїздить за кордон. Ось деякі: "Франція: жінки не повинні їхати до Парижа в шортах. Якщо хочеш на вулиці поцілувати дівчину — не вагайся — французи дозволяють. Італія: не зачіпай сам молодих дівчат, бо тобі загрожує або шлюб, або негайне вислання з Італії. Публічні поцілунки тут суворо заборонені. Німеччина: якщо тебе запросить додому якась фройляйн, поспіши поцілу-

вати ручку її матері. Якщо тебе там частуватимуть, не діли картоплі ножем, а тільки виделкою".

Собачий сервіс

У Парижі видано першу куховарську книгу собачого харчування. В ній є навіть різні меню для собачих іменин та інших урочистих випадків.

Плюс 23 сантиметри

На протязі останніх двох поколінь зріст японця збільшився на 23 сантиметри. Лави й парти в школах вже відповідно перероблені, та найбільшого клопоту зазнають власники кінотеатрів. Так, власник кіно Нітігаки в Токіо вже два рази переробляв крісла й розширював проходи між ними. Раніше в кінотеатрі вмещалось 2640 глядачів, а нині лише 2112.

Шалений успіх

"Ця жінка користалася найбільшим успіхом в Японії. На неї всі милувалися, але ніхто не наважувався наблизитися. Її відвідав сам Мікадо, а 800 тисяч японців і японок стояли в черзі, щоб впасти до її ніг. Одна з японських газет відкрила для неї спеціальну рубрику, щоб люди змогли висловити там своє захоплення. Трохи стомлена, повернулася вона через чотири місяці додому, де королює по-старому. Якщо ви не знаєте, хто це, то пояснимо: ця найважча (1.5 тонни), найвища (2.05 метри) і найкрасніша в світі дама: Венера Мілоська.

Автограф на конкурс

Одній газеті в Гамбургу спало на думку оголосити конкурс на найоригінальніший автограф. Щоб здобути перемогу, якась хатня господиня попросила американського астронавта Джона Глена, який перебував тоді в Західній Німеччині розписатися в неї на — лобі. І так, Гленовий автограф прикрасив німецький лоб.

Соломонове рішення

Свого часу в місті Ріко (Негада, США) виникла велика суперечка. Одна молода дама, яка їла устриці, знайшла в одній з них перлину. Дама вважала, що перлина належить їй, власник ресторану вимагав перлину собі. Суд-

АРКА ЗАХІД

2282 Bloor Street West

Toronto 9, Ontario

Tel.: 762-8751

В нас можна набути книжки, українські часописи та журнали, пластинки, друкарські машинки, різьбу та кераміку, полотна, нитки і вишивки.

Маємо великий вибір дарунків на різні okazji.

Просимо ласкаво нас відвідати!

дя вирішив цю справу на користь супутника дами: той замовив устриці і сплатив за них.

Успіх скульпторів

Недавно виставку трьох ультрамодерних скульптурів з Нью-Джерзі відвідало протягом місяця не більше двадцяти чоловік. На знак свого протесту розлючені скульптори винесли свої твори на вулицю і там прилюдно розбили їх кувадлами. Як довідалися з преси, на це видовище зібралось понад три тисячі народу.

Професійна знижка

Муніципалітет англійського приморського містечка Тетбері розробив проєкт нового закону про покарання за публічну образу. Проєкт передбачає штраф для винних в розмірі п'яти шілінгів. Щоправда в проєкті є поправка: матроси платитимуть лише один шілінг.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я

Дорожнеча

Подорожуючи по арабських країнах, Марк Твейн якось потрапив на Генізаретське озеро. Коли письменник побажав переправитись на протилежний берег, власник човна зажадав від нього за це аж десять доларів.

— Десять доларів? — закричав обурений Твейн. — Тепер я розумію, чому Ісусові Христові довелося переходити це озеро пішки!

